

การพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย
โดยการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

ปริญญาานิพนธ์
ของ
จรรยา สันตานนท์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2553

การพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย
โดยการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

ปริญญาานิพนธ์
ของ
จรรยา สันตานนท์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย

พฤษภาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย
โดยการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

บทคัดย่อ
ของ
จรรยา สันตานนท์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2553

จรรยา สันตทานนท์. (2553). *การพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:

รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์, รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาระดับและการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การพูดสื่อความหมาย การแสดงท่าทางเป็นมิตร และการมีส่วนร่วมกับเพื่อนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม ก่อน ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดบางปะกอก สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (ด้วยการจับสลาก) มา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 6 ห้องเรียน และใช้แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมเพื่อคัดเลือกเด็กที่มีคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมน้อยสุดจำนวน 15 คน ทำการทดลองโดยการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 20 นาที รวม 24 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มและแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้ผู้ประเมินจำนวน 3 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน (RAI) เท่ากับ 0.90 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t - test for Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัย ก่อน ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีสัมพันธภาพทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกช่วงสัปดาห์และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์พบว่าระดับสัมพันธภาพทางสังคมโดยเฉลี่ยและการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคมเพิ่มขึ้น เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การพูดสื่อความหมาย การแสดงท่าทางเป็นมิตร และการมีส่วนร่วมกับเพื่อน พบว่าระดับคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมทั้ง 3 ด้านมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นทุกช่วงสัปดาห์

THE DEVELOPMENT OF SOCIAL RELATIONS OF YOUNG CHILDREN'S
DRAWING WITH COLLAGE PICTURE ACTIVITIES IN GROUP

AN ABSTRACT

BY

JARIYA SANTANON

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

May 2010

Jariya Santanon. (2010). *The Development of Social Relations of Young Children's Drawing with Collage Picture Activities in Group*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr.Yawwapa Tajagupta, Assoc. Prof. Dr.Booncherd Pinyoanantapong.

The purposes of this research were to study level and change of social relations of young children's drawing with collage picture activities of total average scores and each factor namely: speaking for communication, friendly gesture and cooperation with friend before, during, and after each week of the experiment.

The sample used in this study was early childhood boys and girls, 5 - 6 years of age, who studied in kindergarten 2 at Watbangpakok School, Ratburana District, under Bangkok Metropolitan Administration, at the second semester of the academic year 2009. One classroom was randomized from 6 classrooms, as sample group, 15 children who gained the lowest scores from social relations evaluation were assigned as sample. The experiment was carried out 24 times within the period of 8 weeks, 3 days per week and 20 minutes per day.

The research instruments were Lesson Plan of Drawing with Collage Picture Activities in Group and Social Relations Development of Young Children Evaluation Form, with the reliability between the two observers (RAI) was at 0.90. The data were analyzed using mean, standard deviation and t - test for Dependent Samples.

The results of research revealed that before, during, and after the activities in each week, the total average scores of young children's social relations was at high level with significantly difference at the level .01. When analyzed changing scores during each week, it was found that level and changing scores of social relations were increased higher.

When analyzed score of early childhood children's social relations by each factor: speaking for communication, friendly gesture, and cooperation with friend, it was found that every week the score of social relations of these 3 factors had increased.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความเมตตากรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์ ประธานที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์พร้อมทั้งช่วยแก้ปัญหาและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้ชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนคอยให้กำลังใจและเอื้ออาทรต่อผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ ประธานกรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ กรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่ง ท่านคณาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่าน ที่ได้ให้ความเมตตากรุณาประสิทธิประสาทวิชา อบรมสั่งสอน และถ่ายทอดความรู้ที่มีคุณค่าแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญญาพร อุณาภูณ อาจารย์ ดร.กรวิภา สรรพกิจจำนง และอาจารย์อัมพวรรณ เนียมคำ ที่ได้ให้คำแนะนำในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิพรรณ ธีรพงศ์ อาจารย์ ดร.มิ่ง เทพครเมือง และอาจารย์ปิยะธิดา เกษสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหารโรงเรียน และคณะครูสายชั้นปฐมวัยของโรงเรียนวัดบางปะกอก ผู้ที่เข้าร่วมวิจัยทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์เสียสละเวลาอันมีค่าให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อดำรงค์ สันตานนท์ คุณแม่วรรณ สันตานนท์ ที่อบรมเลี้ยงดู ให้ความอุปการะ สนับสนุนและเห็นความสำคัญของการศึกษาของผู้วิจัยมาโดยตลอด และขอบคุณทุกกำลังใจในครอบครัวที่คอยห่วงใย ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้วิจัย ตลอดจนกัลยาณมิตรทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจ รับฟังปัญหา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

คุณค่าใดๆ อันเกิดจากปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเพื่อตอบแทนพระคุณของบิดามารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดู ให้ความรักความอบอุ่นแก่ผู้วิจัยตลอดมาและพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ทำให้ได้รับประสบการณ์ที่ทรงคุณค่ายิ่ง

จริยา สันตานนท์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
ระยะเวลาของการศึกษาวิจัย	5
ตัวแปรที่ศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
สมมุติฐานในการวิจัย	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม ของเด็กปฐมวัย	9
ความหมายพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย	9
ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย	10
ลักษณะความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย	13
ความหมายของการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม	15
ความสำคัญของสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย	15
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพทางสังคม	17
บทบาทครูกับแนวทางส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัย	19
การจัดกิจกรรมส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัย	21
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเด็กปฐมวัยกับบุคคลอื่น	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม	23

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2(ต่อ)	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์	25
ความหมายของกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์	25
ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์	26
แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย	28
บทบาทครูในการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์	29
ศิลปสร้างสรรค์กับการสร้างลักษณะนิสัยของเด็ก	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปสร้างสรรค์	32
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย	34
ความหมายและความสำคัญของการวาดภาพ	34
การวาดภาพกับการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัย	35
พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย	35
พฤติกรรมการวาดภาพของเด็กปฐมวัย	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย	39
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม	40
ความหมายของกลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม	40
ความสำคัญของกิจกรรมกลุ่ม	41
แนวทางการจัดกิจกรรมและการเข้ากลุ่มของเด็กปฐมวัย	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม	43
3 วิธีดำเนินการวิจัย	46
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	46
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง	51
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	52

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	55
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	64
สรุปผลการวิจัย	64
อภิปรายผล	65
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย	72
ข้อเสนอแนะทั่วไป	73
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	73
บรรณานุกรม	74
ภาคผนวก	83
ภาคผนวก ก	84
ภาคผนวก ข	90
ภาคผนวก ค	101
ประวัติย่อผู้วิจัย	103

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตารางการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม	48
2 แบบแผนการทดลอง	51
3 คะแนนเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาสัมพันธภาพ ทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและระหว่างการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติม จากภาพปะติดเป็นกลุ่ม	56
4 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยภาพรวม	57
5 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม ของเด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพ ต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม	59
6 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการพูดสื่อความหมาย	61
7 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร	62
8 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน	63

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ภาพรวม	58
3 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการพูดสื่อความหมาย	61
4 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร	62
5 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน	63

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาขององค์การมหาชน. 2547:5) ที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้าน มีความรู้และคุณธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรเริ่มต้นตั้งแต่ระดับปฐมวัย คือวัยตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิต เพราะในวัยนี้ร่างกายและสมองของเด็กเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เด็กต้องการความรัก ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด เด็กในวัยปฐมวัยนี้เรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าสำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัว ผ่านการเล่น การค้นคว้า การค้นพบด้วยตนเอง มีโอกาสคิด แก้ปัญหา ตัดสินใจ ใช้ภาษาสื่อความหมาย คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. 2546)

จากจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ที่ระบุไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. 2551: 9) มุ่งส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสังคม ซึ่งจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในข้อ 8 ว่า “เด็กปฐมวัยควรอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ซึ่งตรงกับทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริคสัน (เสาวนีย์ รื่นสุข. 2552: 1; อ้างอิงจาก Erikson. 1975: 32 - 35) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กอายุระหว่าง 3-6 ปี จะพยายามสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง สามารถแสดงความรู้สึกและพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้ เด็กในวัยนี้จะสามารถพัฒนาทักษะความร่วมมือและความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีได้ ส่งผลให้ความคิดจินตนาการ และการพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2545: 101) ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมว่า หมายถึง พัฒนาการการเรียนรู้ทางสังคมจากความรู้สึกผูกพันใกล้ชิด ภายในครอบครัวที่ต้องการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเองและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เด็กระดับปฐมวัยจะสนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวและเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้นครูควรให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น การปลูกฝังลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม

จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริม ตามที่ทออดด์; และเฮฟเฟอร์แมน (เยาเวพา เดชะคุปต์. 2542: 34; อ้างอิงจาก Todd; & Hefferman. 1977: 26-29) กล่าวว่า การพัฒนาทักษะทางสังคมในวัยเด็กจะเกิดจากการเล่น การวาดภาพ การรับประทานอาหาร และการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อน นอกจากนี้ โรเจอร์ส (เยาเวพา เดชะคุปต์. 2536: 36, 105; อ้างอิงมาจาก Rogers. n.d.) ยังเน้นว่า พัฒนาการเรียนรู้ที่ดีที่สุดเกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปรวมกลุ่มพบปะกัน (Encounter Group) ดังนั้นครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กทำงานเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งจะช่วยให้ออกแบบพัฒนาทักษะที่สำคัญบางประการ ได้แก่ การฟัง การพูด การแก้ปัญหา การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การเป็นผู้นำผู้ตาม การทำตามกฎเกณฑ์และข้อตกลงของกลุ่ม ทำให้เด็กรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และเกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน จะเห็นได้ว่าสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยพบได้เมื่อเด็กเล่นและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้อื่น ทั้งผู้ใหญ่ที่บ้านและที่โรงเรียน โดยเฉพาะครูซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก ผู้ปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องให้กับเด็กควรเป็นสมาชิกคนแรกของสังคมนอกบ้านที่เด็กคลุกคลีด้วย ระหว่างอยู่ที่โรงเรียนครูจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กโดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมและทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับเพื่อน

แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามทีระบุนไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 52-58) กำหนดไว้ว่า ควรจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ เหมาะกับอายุและวุฒิภาวะของเด็ก เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือปฏิบัติ เคลื่อนไหว สำรวจ สังเกต สืบค้น ทดลอง คิด วางแผน ตัดสินใจ และนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย ควรจัดในรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรีหรือการเล่นตามมุม กิจกรรมกลางแจ้งและกิจกรรมเกมการศึกษา โดยเฉพาะกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีก - ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ และการวาดภาพ ซึ่งเป็นวิธีการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย เบญจมาแสงมลิ (2545: 63) กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ว่าสามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตทางสังคมได้ดี เพราะในการทำกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มร่วมกับเพื่อน เด็กสามารถเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่มีความสนใจคล้ายคลึงกัน มีอิสระในการเลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจ การทำงานเป็นร่วมกับเพื่อน จะทำให้

เด็กรู้จักการแบ่งปันเครื่องมือเครื่องใช้ เรียนรู้สิทธิความเป็นเจ้าของ รู้จักแสดงความคิดเห็น ยอมรับข้อคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น เรียนรู้การเป็นผู้นำผู้ตาม มีความร่วมมือในการทำงาน รู้จักตัดสินใจและควบคุมตนเอง เช่นเดียวกับ เลิศ อานันทนะ (2535: 44-48) กล่าวว่า นอกจากนี้การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ยังสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมด้วยการจัดกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) ทำให้เด็กเรียนรู้และฝึกทักษะทางสังคม เช่น การวางแผนหรือปรึกษาหารือ การร่วมมือร่วมใจ การประนีประนอม การแก้ปัญหาความขัดแย้ง มีผลให้เด็กลดความต้องการของตนเองลงเมื่ออยู่และทำงานร่วมกับเพื่อนหรือพี่น้องของตนที่มีความสนใจแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทิศนา แชมมณี; และคนอื่นๆ (2536: 80) กล่าวว่า ควรเปิดโอกาสให้เด็กเล่นและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะเด็กด้วยกัน ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ได้รับการถ่ายทอดมารยาทและกติกาทางสังคม เกิดมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม

กิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ โดยให้เด็กร่วมกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่มเพื่อต่อเติมเป็นภาพตามหน่วยการเรียนรู้เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยที่เปิดโอกาสให้เด็กทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อน เพื่อสร้างสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีในระหว่างทำงาน ซึ่งกิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมพื้นฐานสำคัญที่เด็กทุกคนให้ความสนใจเมื่อแรกเริ่มจับดินสอและสีได้ ดังที่วีรุธ ตั้งเจริญ (2526ข: 49-52) กล่าวว่า การวาดภาพมีส่วนสะท้อนให้เห็นพัฒนาการหรือความเจริญเติบโตทางสังคม เปรียบเสมือนเป็นการถ่ายทอดสารหรือสาระ (Message) ที่เกี่ยวข้องกับความคิดคำนึงส่วนตัว สิ่งแวดล้อม และสังคม โดยเฉพาะสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคมนั้น นอกจากจะเป็นการสื่อสารให้รับรู้ถึงการที่เด็กมีความคิด มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างไรแล้ว ยังเน้นให้เด็กคิดคำนึงถึงสังคมรอบตัวและการทำงานร่วมกันอีกด้วย ดังนั้นกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดที่จัดในรูปของการรวมกลุ่มจึงเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัย

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้เน้นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับเพื่อน รู้จักช่วยเหลือแบ่งปัน รู้จักพูดสื่อความหมาย เช่น การชมเชย การกล่าวขอบคุณ การแสดงความคิดเห็น ด้วยท่าทางที่เป็นมิตรในระหว่างการทำงานร่วมกัน ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัย โดยได้รับการช่วยเหลือชี้แนะและสนับสนุนจากครู ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยในโอกาสต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพ ต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม ก่อนการจัดกิจกรรม ระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์และ หลังการจัดกิจกรรม
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยผ่านกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี และกำลังศึกษาอยู่โรงเรียนวัดบางปะกอก สำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ สังกัดกรุงเทพมหานคร ระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 6 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด 193 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิงที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวัดบางปะกอก สำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร สังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1. เลือกนักเรียนโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม 1 ห้องเรียน จากจำนวน 6 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 34 คน

ขั้นที่ 2. ผู้วิจัยทำการประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ห้องที่ได้รับการสุ่มคัดเลือกจากข้อ 1 โดยใช้แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย จากนั้นตรวจให้คะแนน เรียงคะแนนจากมากไปน้อย แล้วคัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อยจากอันดับสุดท้ายขึ้นไปจำนวน 15 คนมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ระยะเวลาของการศึกษาวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ทำการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โดยทำการทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 20 นาที รวม 24 ครั้ง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

ตัวแปรตาม ได้แก่ สัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดบางปะกอก สำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. **กิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม** หมายถึง การจัดกิจกรรมในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้วาดภาพต่อเติมจากสิ่งเร้าที่กำหนด คือ รูปภาพตัดปะที่ได้จากภาพถ่ายหรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ นิตยสาร วารสารหรือตำราต่างๆ ซึ่งเป็นรูปภาพที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่เด็กเรียน โดยเด็กได้ร่วมทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คน ซึ่งในการจัดกลุ่มนั้นจะหมุนเวียนเปลี่ยนกันไป ไม่เป็นกลุ่มเฉพาะตัว โดยเด็กสามารถเลือกกลุ่มได้เอง หรือใช้เกมในการแบ่งกลุ่ม

กระบวนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป ดังนี้

2.1 **ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน** เป็นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้ทราบว่าจะต้องเรียนรู้อย่างไร มีสื่อวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้างที่ควรรู้จัก และมีวิธีขั้นตอนการทำงานอย่างไร โดยเชื่อมโยงความสนใจสู่รูปภาพกิจกรรมต่างๆ โดยใช้บทเพลงและรูปภาพ

2.2 **ขั้นดำเนินการ** เป็นขั้นของการให้ผู้เรียนได้ร่วมกันสร้างสัมพันธภาพด้วยการพูดคุยสนทนาสื่อความหมายต่างๆ ให้เข้าใจกัน ด้วยการแสดงท่าทางที่เป็นมิตรต่อกันกับเพื่อนในกลุ่ม และร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม ให้ผลงานสำเร็จสมบูรณ์

2.3 **ขั้นสรุป** เป็นขั้นของผู้เรียนในกลุ่ม มีการพูดคุยตกลงกันและให้มีการส่งตัวแทนเป็นผู้นำออกมาพูดสื่อความหมาย อธิบายผลงานการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดให้เพื่อนกลุ่มอื่นๆ ได้รับฟังด้วย โดยคุณครูร่วมสรุปถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ทำให้ผลงานสำเร็จได้จากความร่วมมือของทุกคน

3. การพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย หมายถึง การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ในขณะที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม โดยแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรม การพูดสื่อความหมาย การแสดงท่าทางเป็นมิตร และการมีส่วนร่วมกับเพื่อน ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมขณะทำกิจกรรมร่วมกัน ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

3.1 การพูดสื่อความหมาย ได้แก่

- 3.1.1 พูดชมเชยในสิ่งที่เพื่อนทำได้สำเร็จ
- 3.1.2 พูดแสดงความคิดเห็น
- 3.1.3 บอกเพื่อนให้มาร่วมทำกิจกรรม
- 3.1.4 พูดกล่าวขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน
- 3.1.5 พูดแนะนำให้เพื่อนเข้าใจ

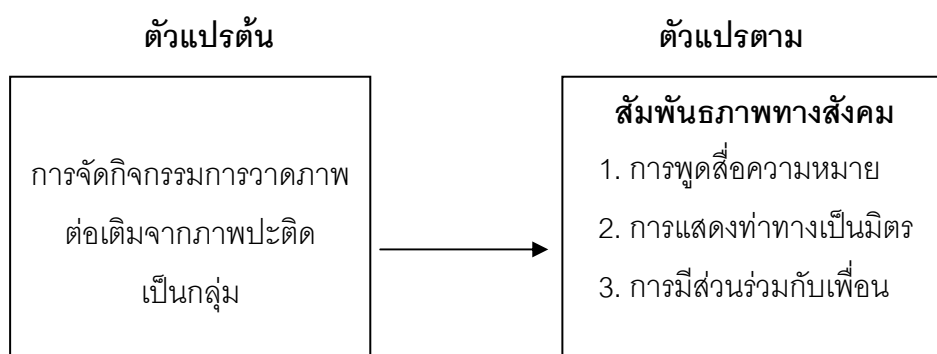
3.2 การแสดงท่าทางเป็นมิตร

- 3.2.1 ยิ้มแย้มแจ่มใสชักชวนเพื่อนคุย
- 3.2.2 สบตาเพื่อนในขณะที่พูด
- 3.2.3 สนใจในการกระทำของเพื่อน
- 3.2.4 ไม่แสดงท่าทางหยาบค้ายเมื่อไม่พอใจเพื่อน
- 3.2.5 สัมผัสร่างกายเพื่อน เพื่อกล่าวขอโทษหากมีการขัดแย้งกัน

3.3 การมีส่วนร่วมกับเพื่อน

- 3.3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง
- 3.3.2 ให้ความร่วมมือขณะทำกิจกรรม
- 3.3.3 แบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อน
- 3.3.4 ช่วยเหลือเพื่อนขณะทำกิจกรรม
- 3.3.5 มีความเป็นผู้นำผู้ตาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม มีการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย
  - 1.1 ความหมายพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
  - 1.2 ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
  - 1.3 ลักษณะความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
  - 1.4 ความหมายของการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม
  - 1.5 ความสำคัญของสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย
  - 1.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพทางสังคม
  - 1.7 บทบาทครูกับแนวทางส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัย
  - 1.8 การจัดกิจกรรมส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัย
  - 1.9 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเด็กปฐมวัยกับบุคคลอื่น
  - 1.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
  - 2.1 ความหมายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
  - 2.2 ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
  - 2.3 แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
  - 2.4 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
  - 2.5 ศิลปะสร้างสรรค์กับการสร้างลักษณะนิสัยของเด็ก
  - 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะสร้างสรรค์
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
  - 3.1 ความหมายและความสำคัญของการวาดภาพ
  - 3.2 การวาดภาพกับการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัย
  - 3.3 พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
  - 3.4 พฤติกรรมการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
  - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
  - 4.1 ความหมายของกลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม
  - 4.2 ความสำคัญของกิจกรรมกลุ่ม
  - 4.3 แนวทางการจัดกิจกรรมและการเข้ากลุ่มของเด็กปฐมวัย
  - 4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

1.1 ความหมายพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าได้มีผู้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมไว้หลากหลายทัศนะด้วยกัน กล่าวคือ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528: 220) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการแสดงออกของมนุษย์ให้สอดคล้องกับแบบแผน และเป็นที่ยอมรับของสังคมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

นภเนตร ธรรมบวร (2540: 97) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การเรียนรู้ทักษะในการปฏิสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนรวมถึงความสามารถในการตอบสนองทางสังคมต่างๆ เช่น มารยาทในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นการเลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ นอกจากนั้นยังรวมถึงความสามารถในการเข้าใจในสถานการณ์ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น การแก้ปัญหาต่างๆ และบทบาททางสังคม

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2545: 101) ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคม ไว้ว่า พัฒนาการด้านสังคมหมายถึงพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมจากความรู้สึกผูกพัน ใกล้ชิด ภายในครอบครัวที่ต้องการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเองและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ซึ่งเด็กระดับปฐมวัยสนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้นและเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น หากเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้นอีกทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2546: 127) กล่าวว่าพัฒนาการทางสังคมเป็นพัฒนาการของความสามารถแสดงพฤติกรรมต่อบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับแบบแผน ที่สังคมยอมรับได้ พฤติกรรมแสดงออกจะบ่งบอกให้เห็นถึงเจตคติ และค่านิยมเฉพาะตนของบุคคลคนนั้น

ดังนั้น ความหมายของพัฒนาการทางสังคมสรุปได้ว่าเป็นการแสดงออกของพฤติกรรมต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อบุคคล สถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเริ่มจากการเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสภาพแวดล้อมที่ใกล้ตัว ผู้การปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นในสังคม สามารถปรับตัวร่วมเล่นร่วมทำงานและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเหมาะสมตามวัยและช่วงอายุของแต่ละบุคคล

1.2 ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยเอาไว้ ดังนี้

มุสเซนและคองเกอร์ (ขจิตพรรณ ทองคำ. 2536: 12; อ้างอิงจาก Mussen;& Conger. 1965: 383) กล่าวถึงลักษณะของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัย 3 - 6 ปี ว่าเป็นวัยที่เริ่มพัฒนาความสามารถในการเข้าสังคม ซึ่งจะขยายสังคมภายในครอบครัวออกสู่สังคมภายนอก เด็กจะเพิ่มความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539: 21) กล่าวว่าจากความรู้สึกลูกผูกพันภายในครอบครัว ที่พึ่งพาตนเองและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น มีความสนใจกับการเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้นและเรียนที่จะสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมในระยะแรกอาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นเพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดความรู้สึกของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2537: 55) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยอายุ 5 - 6 ปี ว่าจะมีการเล่นรวมเป็นกลุ่มกับเพื่อนมากขึ้น รู้จักการเป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี กระตือรือร้นช่วยเหลือผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

วิณี ชิตเชิดวงศ์ (2537: 171 - 172) ได้จำแนกลักษณะพฤติกรรมทางสังคม ดังนี้

1. ความดีใจ เด็กวัยนี้ชอบปฏิบัติและมักจะทำตรงข้ามกับที่บอกซึ่งเป็นพฤติกรรม ที่แสดงออกเพื่อต่อต้านผู้ใหญ่ การแสดงความดีใจของเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน อาจจะแสดงออกในรูปของการพูดจาหรือทำเป็นเมินเฉย ไม่สนใจในสิ่งที่เคยทำเป็นประจำ ความดีใจจะเกิดขึ้นเป็นปกติกับเด็กอายุ 2 - 3 ขวบ และจะพัฒนาถึงขีดสุดเมื่ออายุ 3 - 4 ขวบ

2. ความก้าวร้าว เป็นปฏิกริยาที่เด็กตอบสนองต่อความไม่สมหวัง หรือความคับข้องใจ วิธีแสดงความก้าวร้าวจะเปลี่ยนไปตามวัยของเด็ก ตั้งแต่การร้องไห้ ใช้อำกำลังต่อสู้ มาเป็นคำพูดหรือ

หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้ไม่พอใจ เด็กอายุ 3 - 4 ขวบ จะแสดงความก้าวร้าวในรูปของการใช้คำพูดมากกว่าใช้กำลังต่อสู้ บางทีก็ใช้วิธีฟ้องผู้ใหญ่

3. การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นเมื่อเด็กเล่นกันแล้วเกิดขัดใจกัน เด็กจะทะเลาะกันน้อยกว่าเด็กโต และทะเลาะกันในระยะสั้น เมื่อหายโกรธก็จะลืมและเล่นกันอีก วัย 3 ขวบ เป็นวัยที่ชอบทะเลาะกันมากที่สุด หลังจากนั้นเด็กจะเริ่มรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีขึ้น

4. การร่วมมือ เด็กเล็กมีความร่วมมือกับผู้อื่นน้อยกว่าเด็กโต เพราะเด็กเล็กมักสนใจตนเอง และต้องการให้ผู้อื่นสนใจตน เด็กวัยนี้ยังไม่รู้จักการให้การรับ ขาดประสบการณ์ทางสังคม ทำให้ไม่ประนีประนอมกัน มักจะทะเลาะกันบ่อย ๆ แต่โกรธกันไม่นานก็เล่นร่วมกันอีก

5. การยอมรับจากสังคม ระยะแรกเด็กเห็นความสำคัญของผู้ใหญ่มากกว่าเพื่อนเล่นวัยเดียวกัน และต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับตน ต่อมาเด็กจะเห็นความสำคัญของเพื่อนมากยิ่งขึ้นและจะพยายามให้มีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของเพื่อน

6. การคบเพื่อน วัยทารกพอใจที่จะอยู่ใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ พอระยะ 2 - 3 ขวบ เด็กจะเริ่มจะเบื่อหน่ายต่อการอยู่ใกล้ผู้ใหญ่ ต้องการเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกันมากกว่า ระยะแรกเด็กจะเล่นคนเดียว ต่อมาจะดูเด็กอื่นๆ เล่น และพยายามเข้าไปเล่นด้วย อายุ 4 ขวบ เด็กจะหัดเล่นเป็นกลุ่ม และนิยมเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกันมากกว่าเพื่อนต่างประเทศ

7. การเป็นผู้นำ เด็กวัยนี้ต้องการเป็นผู้นำ ต้องการปฏิบัติตามอย่างคนที่ชอบ ซึ่ง เขาถือว่า เป็นผู้นำของเขาอีกทีหนึ่ง ผู้นำของเด็กวัยนี้มีลักษณะตัวโต อายุมาก ฉลาดกว่า สามารถ ออกความคิดเห็น แนะนำการเล่นแก่เขาได้ เขาจะยอมทำตามคำแนะนำของเด็กโต เพราะได้รับการฝึกให้ ยำเกรงและเชื่อฟังผู้ใหญ่

ซีเฟลด์ท์ (จิณณภัส ศรีทอง. 2541: 12 - 13; อ้างอิงจาก Seefeldt. 1980: 7 - 11) ได้ อธิบายถึงลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 3 ปี เป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กจะเห็นว่าตนเองสำคัญที่สุด มีความสุขที่จะเล่นคนเดียว แต่ก็ชอบที่จะนั่งเล่นอยู่ข้าง ๆ ผู้อื่น ไม่เล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นรวมกับผู้อื่น ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่แบ่งปัน วัยนี้ยังไม่มีเพื่อนที่ชอบเป็นพิเศษ และจะเล่นกับเด็กที่มาอยู่ใกล้ ๆ เท่านั้น

2. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ปี เด็กวัยนี้เริ่มสนใจผู้อื่นมากขึ้น เด็กจะเริ่มเล่นกับผู้อื่นบ้างในบางสถานการณ์ ชอบเล่นบทบาทสมมติและเลียนแบบชีวิตในครอบครัวซึ่งพบเห็นในชีวิตประจำวัน โดยทั่วไปเด็กยังมีลักษณะที่แสดงถึงความก้าวร้าวทางกาย เอะอะ ไม่ระมัดระวัง เกเร และยังมีลักษณะของการเป็นนาย ขณะเดียวกันเด็กจะเริ่มเป็นผู้ช่วยที่ดี มีที่ทำแสดงความ เป็นมิตร เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนและการรอคอย เริ่มแบ่งปัน

3. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้นจาก 2 คน เป็น 5 คน เริ่มมีเพื่อนที่ถูกใจเป็นพิเศษ ชอบเล่นละครสมมติ เล่นเลียนแบบ เล่นละครใบ้ การทะเลาะกับเพื่อนลดน้อยลงเพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่น เป็นระยะที่เริ่มจะมีความเห็นคล้อยตามผู้อื่นและเริ่มมีความรู้สึกไม่พอใจ ถ้าเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

4. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ปี เด็กวัยนี้เริ่มมีการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น เล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน เริ่มรู้สึกกังวลเกี่ยวกับสังคมภายในกลุ่มของตนเอง มีเพื่อนรักเป็นพิเศษเพียงคนเดียว ในการเล่นยังชอบแสดงเป็นคนเด่น เล่นรุนแรงพยายามที่จะเป็นที่หนึ่ง ในการเล่นต้องการเป็นผู้นำและถ้าหากการเล่นนั้นมีกฎเกณฑ์ที่ยากเกินกว่าความสามารถของตนเองก็พยายามปรับกฎนั้นให้มาเป็นประโยชน์ของตน

เบญญา แสงมลิ (2545: 98 - 100) ได้จำแนกลักษณะพัฒนาการทางสังคม ดังต่อไปนี้

1. การช่วยเหลือตนเอง คือ การรู้จักทำสิ่งต่าง ๆ ให้กับตนเอง เช่น การใส่รองเท้าเอง ตัดกระดุมเอง สังเกตได้จาก การแต่งตัว การรับประทานอาหาร การเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม การใช้เครื่องมือต่าง ๆ การทำงานและการเล่น

2. การเข้าหมู่พวก คือ การเข้ากับเพื่อนฝูงและสังคมรอบ ๆ ตัวเด็ก สังเกตได้จากการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อน การเล่นกันกับเพื่อน หน้าตาท่าทางที่แสดงออกมาให้ สังเกตได้ การแสดงกิริยาท่าทางต่อเพื่อน การสนทนาโต้ตอบกับเพื่อน

3. การเป็นผู้นำผู้ตาม คือ การแสดงตัว แสดงความคิดเห็นหรือแสดงกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วมีผู้ปฏิบัติตาม สังเกตได้จากบุคลิกภาพของเด็ก ความรับผิดชอบของเด็ก การยอมรับของเพื่อน การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี การจูงใจชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

4. ความเอื้อเฟื้อ คือ การรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนฝูงหรือการมีน้ำใจ ช่วยเหลือเพื่อนฝูง สังเกตได้จาก การคบเพื่อน การเล่นกับเพื่อน การทำงานกับเพื่อน การยอมรับและการปฏิบัติต่อเพื่อน

5. การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ คือ การรู้จักให้สังคม ทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนฝูงและคณะ สังเกตได้จากการอาสาช่วยครู ผู้ใหญ่ การรับใช้สังคม เพื่อนฝูง การแสดงน้ำใจในการช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน การเสนอตัว ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

6. ความร่วมมือ คือ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับเพื่อน กับครู กับโรงเรียน สังเกตได้จาก ขณะทำงานร่วมกับเพื่อน ขณะเล่นร่วมกับเพื่อน การปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ผลงานของเด็ก การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่

7. ความรับผิดชอบ คือการมุ่งมั่นในการที่จะทำงานหรือสิ่งที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีความห่วงใย เอาใจใส่ เป็นธุระกับงานนั้น ๆ สังเกตได้จาก การเก็บรักษาสิ่งของหลังจากการเล่นและทำงาน ลักษณะท่าทีที่รับมอบหมายงาน ลักษณะท่าทีในการทำงาน ความสำเร็จของงานที่ทำ ความอดทน มีระเบียบวินัย

8. มารยาท ความประพฤติที่ดีงาม ซึ่งแสดงและปฏิบัติได้ถูกต้องตามวัฒนธรรมไทยและเหมาะสมกับบุคคล สังเกตได้จาก การสนทนาโต้ตอบ การปฏิบัติต่อเพื่อน ผู้ใหญ่ ผู้ที่ต่ำกว่า การปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติไทย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยมี 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมการชอบสังคม และพฤติกรรมที่ต่อต้านสังคม ซึ่งเมื่อเด็กมีการเล่นและปฏิสัมพันธ์กับ คนอื่นมากขึ้นเด็กได้เรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมที่เด็กอยู่ร่วมด้วย สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงในกลุ่มได้ เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองเพื่อให้อยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

1.3 ลักษณะความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทางสังคม เริ่มจากผู้ใกล้ชิดกับเด็ก แล้วขยายไปสู่การมีเพื่อน เด็กในช่วงอายุนี้นี้เรียนรู้ที่จะปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ นอกบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อนในวัยเดียวกัน และเด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับเพื่อน ๆ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงลักษณะความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย เอาไว้ดังนี้

พัชรี สวนแก้ว (2545: 63 - 64) กล่าวถึง ความต้องการทางสังคมแม้บุคคลจะมีความต้องการโดยพื้นฐานในลักษณะเดียวกัน แต่เด็กปฐมวัยจะมีความต้องการที่แตกต่างไปจากบุคคลวัยอื่น ๆ ซึ่งอาจแบ่งความต้องการของเด็กปฐมวัยออกเป็น

1. ความต้องการพื้นฐานทางกายเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ ได้แก่ ปัจจัยด้านโภชนาการ สาธารณสุขที่อยู่อาศัย เด็กที่กำลังเจริญเติบโตต้องการโอกาสที่จะได้ออกกำลังกาย การพักผ่อน การได้รับการเลี้ยงดู และดูแลทางร่างกาย

2. ความต้องการความอิสระ เด็กปฐมวัยจะมีความต้องการความอิสระที่จะเริ่มต้นกระทำ บางสิ่งบางอย่าง มีการวางแผน และการเข้าสู่สังคมในสภาพแวดล้อมนั้น เช่น การสำรวจ และจับต้องสิ่งรอบ ๆ ตัว ตลอดจนการค้นหาสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

3. ความต้องการผลสัมฤทธิ์ เด็กปฐมวัยเมื่อทำอะไรแล้วมีความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จและหลีกเลี่ยงจากความล้มเหลว

4. ความต้องการประสบการณ์ที่ทำหายเด็กปฐมวัยต้องการที่จะเผชิญสิ่งที่ทำหายเพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

5. ความต้องการมีเพื่อน เด็กส่วนใหญ่ชอบอยู่ใกล้ชิดกับผู้อื่น เด็กจะรู้สึกพอใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ตลอดจนการได้ร่วมงานอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540: 21 - 25) กล่าวถึง ความต้องการทางสังคมของเด็กอายุ 5 - 6 ปี ว่า มีความต้องการกำลังใจจากผู้ใหญ่และคำชมเชยในผลงาน ต้องการความช่วยเหลือ ต้องการคำตอบที่ถูกต้องเมื่อถามคำถามผู้ใหญ่ ต้องการความคิดอิสระที่จะเล่น ทดลอง สำรวจในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ชวนให้สนใจ

พรณี ชูทัย เจนจิต (2537: 157 - 158) กล่าวว่า เด็กในช่วงอายุนี้เรียนรู้ที่จะติดต่อกับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะกับเพื่อนวัยเดียวกันเด็กเริ่มที่จะเรียนรู้ปรับตัวเข้ากับเพื่อน

ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยมีดังนี้

1. เด็กเริ่มมีความต้องการจะสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนในวัยเดียวกันและมีเพื่อน 1 - 2 คน และเป็นเพศเดียวกัน

2. มีความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มเล็ก และเป็นกลุ่มย่อย ๆ การเล่นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างเล่น แม้ว่าจะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน

3. มีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อย ๆ แต่เป็นช่วงระยะสั้น ๆ เด็กมักจะลืมง่าย

4. เด็กมีความต้องการที่จะแสดงออกและจะสนุกสนานกับการเล่นละคร ซึ่งเขาอาจแต่งขึ้นเองหรือเลียนแบบรายการโทรทัศน์

5. เด็กชายและเด็กหญิงมีความสนใจคล้ายกันและยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทเพศ

6. เด็กต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่และกลุ่มเพื่อนต่างจากวัยทารกที่กลัวคนแปลกหน้า

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย คือ การที่เด็กต้องการมีส่วนร่วมในสังคม โดยการมีกลุ่มเพื่อน ต้องการอิสระที่จะเรียนรู้ประสบการณ์รอบตัว ต้องการกำลังใจ ความปลอดภัย การยอมรับ การช่วยเหลือ และคำชมจากผู้ใหญ่ ดังนั้น เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย จึงควรจัดให้เด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม พูดคุยปรึกษากันอย่างเป็นอิสระ มีการแสดงผลงานความสามารถให้เพื่อนและครูได้เห็นและได้รับการยอมรับ ทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเอง เกิดความรู้สึกดีและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.4 ความหมายของการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม

ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม เอาไว้ดังนี้

ไฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (เยาพา เดชะคุปต์. 2552: 33 - 34; อ้างอิงจาก Howard Gardner. 1993) นักวิทยาศาสตร์ด้านระบบประสาทแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้ศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของสติปัญญาและได้พูดถึงสติปัญญาด้านความเข้าใจระหว่างบุคคล (Interpersonal Intelligence) ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสัมพันธภาพว่า คือ ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และเจตนาของผู้อื่น ทั้งนี้รวมถึงความไวในการสังเกต น้ำเสียง ใบหน้า ท่าทาง ทั้งยังมีความสามารถสูงในการรู้ถึงลักษณะต่างๆ ของสัมพันธภาพทางสังคมของมนุษย์และสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ไจโล บุนุมมาก (2537: 19) กล่าวว่า การสร้างสัมพันธภาพ หมายถึง การที่เด็กสามารถอยู่รวมกันกับเพื่อนได้ โดยที่เพื่อน ๆ ในกลุ่มยอมรับ มีอารมณ์และพฤติกรรมที่แสดงออกต่อกันอย่างเหมาะสมตลอดจนเื้อื่อเพื่อต่อเพื่อนในกลุ่ม

ดารณี ดิษยเดช (2531: 8) กล่าวว่าพัฒนาการทางสังคมเป็นการแสดงความสามารถในการแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับ ปฏิบัติตนได้ตามที่สังคมกำหนด และมีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีส่วนร่วมและพอใจกับสังคมนั้นๆ

อรวรรณ สุ่มประดิษฐ์ (2533: 12) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคมเป็นการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ที่สังคมนั้นยอมรับและสามารถปฏิบัติตามบทบาทที่วางไว้ได้อย่างถูกต้อง โดยรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสรุปความหมายของการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมได้ว่า การพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เด็กมีการปรับตัวเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่นได้ตามลำดับขั้นตอนของวัยและช่วงอายุ เด็กสามารถแสดงพฤติกรรม ความรู้สึกที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถเล่น ทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการทางสังคมในลำดับต่อไป

1.5 ความสำคัญของสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

สัมพันธภาพทางสังคมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งมีผู้กล่าวเอาไว้หลายทัศนะ ดังนี้

พัชรี ผลโยธิน (2538: 2) กล่าวว่า เด็กอนุบาลนั้นถ้ามีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ เด็กจะยังมีโอกาสเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแก้ไขปัญหาและเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อ

การพัฒนาเด็กด้านสังคมและสติปัญญาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเด็กต่างกับผู้ใหญ่ตรงที่เด็กจะแสดงออก กับเพื่อนแต่ละคนอย่างเสมอภาค ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นโต้แย้งกัน อย่างอิสระ ถ้าเปิดโอกาสเด็กอย่างต่อเนื่องเด็กจะเห็นว่าคนอื่นมีความคิด ความรู้สึกแตกต่างจากตนเองได้ และ เริ่มตระหนักถึงพฤติกรรมของตนที่แสดงต่อคนอื่น

ซิคเคนแดนซ์ (สุทธิพรธน ธีรพงศ์. 2534: 15; อ้างอิงมาจาก Chickendanz. n.d.) กล่าวว่า การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนในโรงเรียน จะทำให้เด็กได้เรียนรู้วิธีปฏิบัติตน ซึ่งต่างจากพฤติกรรมที่ตนอยู่ที่บ้าน เพราะที่โรงเรียน เด็กจะต้องเรียนรู้ ว่าเขากำลังมีการแบ่งปัน ทั้งในด้านของพื้นที่ วัสดุของเล่น เรียนรู้การทำงานร่วมกันกับเพื่อน ต้องยอมรับ ฟังทัศนะของผู้อื่น เรียนรู้เรื่องของการให้ความร่วมมือ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำเด็กไปสู่วิธีการปรับตัวให้เข้ากับ ผู้อื่นต่อไป

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2549, กรกฎาคม: 18 - 21) กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้ความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่นและพร้อมที่จะแก้ไขพฤติกรรมการแสดงตนต่อผู้อื่นในทางที่ดี เรียนรู้ที่จะห่วงใยผู้อื่น ชื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสังคมของเด็กก้าวหน้าขึ้นตามลำดับจากบ้านสู่โรงเรียนและสู่ชุมชนนอก โรงเรียนที่เป็นสังคมไกลจากตัวเด็กออกไป การมีสัมพันธภาพทางสังคมมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ การเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน รวมทั้งมีความพึงพอใจในสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีต่อผู้อื่นเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็ก เด็กทุกคนต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์ที่เด็กมีต่อเพื่อนจะเป็นเครื่องตัดสินว่าเขามองโลกและตนเองอย่างไรถ้าเขารู้สึกมั่นคงในความสัมพันธ์กับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน เขาก็จะรู้สึกว่าโลกนี้เป็นสถานที่ที่อบอุ่นน่าอยู่รู้สึกมั่นใจในตนเอง และผู้อื่นด้วย ซึ่งเด็กมีความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม ต้องการความปลอดภัยการยอมรับ กำลังใจ และคำชมจากผู้ใหญ่ ต้องการความอิสระและความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นลักษณะความต้องการทางสังคมของเด็ก การจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้เด็กได้แสดงออกทำให้เด็กเกิดการปรับตัวและปรับพฤติกรรม มีความภาคภูมิใจในตนเอง อันนำไปสู่พฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปความสำคัญของสัมพันธภาพทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยได้ว่าเด็กจะเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นจากบุคคลและสภาพแวดล้อมรอบตัวโดยการเล่น ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ซึ่งนับได้ว่าสัมพันธภาพทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่เด็กจะปรับตัวและแสดงพฤติกรรมที่ดีต่อผู้อื่นเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน

1.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพทางสังคม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพทางสังคมมีหลายทฤษฎีแต่ที่เห็นเด่นชัด ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอิริคสัน ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์สและทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลของชัลลิแวน ทฤษฎีดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

1.6.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอิริคสัน (Erikson's Theory of Development)

อิริคสัน (พรรรณี ชูทัย เจนจิต. 2528: 68 - 71; อ้างอิงจาก Erikson. 1975)

เน้นถึงความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพของมนุษย์ว่าจะพัฒนาได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในแต่ละช่วงอายุ การพัฒนาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของชีวิต ถ้าได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่บุคคลจะมีบุคลิกภาพดีและพร้อมที่จะพัฒนาขึ้นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอิริคสันได้แบ่งระยะพัฒนาการทางสังคมไว้ 8 ระยะและที่เกี่ยวข้องกับช่วงปฐมวัยมี 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะเวลาความรู้สึกเชื่อมั่น (The Sense of Trust) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่างหลังคลอดจนถึง 1 ปี ระยะนี้เด็กมีความสบายทางกายและได้รับความรักความอบอุ่นจากแม่ในยามที่เขาต้องการ เด็กจะมีการปรับตัวที่ดีสามารถพัฒนาการความรู้สึกไว้วางใจขึ้นได้และในทางตรงกันข้ามถ้าทารกขาดความสุขทางกาย ขาดความรักความอบอุ่น ก็จะเป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง มีความกลัวและขาดความไว้วางใจผู้อื่น

2. ระยะเวลาต้องการทำหรือค้นหาด้วยตนเอง (The Sense of Autonomy) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่าง 1 - 3 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มฝึกการขับถ่ายถ้าเด็กปฏิบัติได้ดีก็จะสามารถผ่านขั้นนี้ไปได้ด้วยดี เด็กจะเรียนรู้ในการรักษาความตั้งใจของตนเองและทำความตั้งใจให้เป็นจริงได้

3. ระยะเวลาการคิดริเริ่ม (The Sense of Initiative) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่าง 3 - 6 ปี เด็กจะพยายามสร้างเอกลักษณ์ของตนเองและสามารถแสดงความรู้สึกและพฤติกรรมที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้ เด็กสามารถพัฒนาความร่วมมือและการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีได้ ระยะนี้หากเด็กเกิดความกลัวเด็กจะยึดผู้ใหญ่เป็นที่พึ่งตลอดเวลา ทำให้ความคิดจินตนาการและการพัฒนาทักษะทางสังคมถูกจำกัดลงไปด้วย (Maier. 1969: 32 - 35)

จากทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอิริคสัน จะเห็นได้ว่าการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของบุคคล มีการพัฒนาเกิดขึ้นในแต่ละช่วงของชีวิต ซึ่งถ้าบุคคลได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่ จะทำให้มีบุคลิกภาพที่ดี พร้อมที่จะพัฒนาขึ้นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการส่งเสริมและพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของบุคคลจึงควรได้รับการเปิดโอกาสให้มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดี เน้นความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพของมนุษย์ในแต่ละช่วงของชีวิต

1.6.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอรัส (Havighurst's Theory of development)

พรอณี ชูทัย เจนจิต (2537: 77 - 78) กล่าวว่า ฮาวิกเฮอรัส (Havighurst) ได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากอีริกสัน (Erikson) เกี่ยวกับลักษณะของพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของบุคคลโดยเขาได้อธิบายว่าในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นเป็นงานประจำวัน ซึ่งเป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะได้ทำในช่วงนั้นๆ ถ้าบุคคลใดไม่ประสบผลสำเร็จในงานนั้นจะมีผลต่อการปรับตัว ฮาวิกเฮอรัสได้แบ่งงานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมในวัยทารกและในวัยเด็กตอนต้นออกเป็น 3 ประการคือ

ประการที่ 1 เด็กสามารถมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความจริงทางสังคม และทางกายภาพ ซึ่งหมายถึงการที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครู และสิ่งต่างๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องกับด้วย

ประการที่ 2 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับพี่น้องและบุคคลอื่นๆ รวมทั้งชอบเลียนแบบบุคคลอื่น

ประการที่ 3 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิดและเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม

จากทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอรัส จะเห็นได้ว่าลักษณะของพัฒนาการทางสังคมของบุคคลแต่ละช่วงวัยมีความสำคัญ โดยเป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะได้ทำในช่วงนั้นๆ ซึ่งถ้าประสบผลสำเร็จจะมีผลต่อการปรับตัวในแต่ละช่วงวัยของชีวิต จึงควรส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น

1.6.3 ทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลของซัลลิแวน (Sullivan's A Social Interpersonal Theory of Development)

ซัลลิแวน (ธนาภรณ์ ธนิตยธีรพันธ์. 2547: 11 - 12; อ้างอิงจาก Sullivan) ได้กำหนดขั้นพัฒนาการจากพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และประสบการณ์ส่วนตัวระหว่างบุคคล และการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะนำไปสู่ความมั่นคงและปลอดภัย ซัลลิแวนแบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 6 ขั้น คือ วัยทารก วัยเด็ก วัยเข้าโรงเรียน วัยก่อนวัยรุ่น วัยรุ่น ตอนต้น และวัยรุ่นตอนปลาย ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียง 2 ระยะ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. วัยเด็กเล็ก (Childhood) อายุ 2 - 4 ปี เป็นระยะที่เด็กพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวและทักษะทางภาษา ซึ่งจะช่วยทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างอิสระและกว้างขวางมากขึ้น เด็กจะเรียนรู้วัฒนธรรมที่เขามีส่วนร่วมอยู่ เมื่อเด็กมีวุฒิภาวะพอที่จะใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสาร เขาก็จะเรียนรู้วิธีการที่จะปฏิบัติกับบุคคลอื่น เพื่อที่จะทำให้ตัวเองรู้สึกมีความมั่นคงปลอดภัย เด็กเริ่มรู้สึกถึงสิ่งๆ ที่ทำให้เขารู้สึกวิตกกังวล และสามารถขจัดความวิตกกังวลนั้นได้

2. วัยเข้าโรงเรียน (Juvenile Era) อายุ 4 - 11 ปี ภาชนะนี้เด็กเริ่มรู้จักตนเองและเห็นสิ่งต่างๆ แตกต่างไปจากคนอื่นและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น อยู่นอกเหนือจากพ่อแม่ผู้ปกครองทำให้เด็กรู้จักสภาพความเป็นตัวตนของเขาจากความสัมพันธ์ที่เขามีส่วนร่วมอยู่ (Dinkmeyer and Dreikurs. 1963: 150 - 151)

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมข้างต้น สรุปได้ว่าพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยเกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์รอบๆ ตัว การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งสังคมของเด็กวัย 3 - 6 ปี เริ่มสร้างเอกลักษณ์ของตนเองสามารถแสดงความรู้สึก และพฤติกรรมที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมต่างๆ สามารถพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมให้เกิดการเรียนรู้ในการเข้าสังคม มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รู้จักสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน และปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลของชัลลิแวน ได้กำหนดขั้นพัฒนาการจากพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และประสบการณ์ส่วนตัวระหว่างบุคคล และการเรียนรู้ที่เกิดจากตัวบุคคลกับสิ่งแวดล้อมเป็นระยะๆ ตามช่วงวัยของอายุ ดังนั้น การพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมควรคำนึงถึงวัยและอายุของเด็กแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถปรับตัวได้ดี เหมาะสมตามวัยในแต่ละช่วงอายุ

1.7 บทบาทครูกับแนวทางส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัย

การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็กเป็นการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งมีผู้กล่าวถึงบทบาทครูในการส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กเอาไว้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมวิราช. 2524: 31 - 36)

1. การปรับพฤติกรรมของเด็กต้องให้เด็กค่อยๆ ปรับพฤติกรรมทีละน้อยด้วยการเสริมแรง เช่น ให้การเสริมแรงเวลาที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือเมื่อเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
2. การพัฒนาพฤติกรรมโดยให้ตัวแบบที่ดี การให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ดีจะช่วยให้เด็กเลียนแบบตาม เด็กมักจะชอบเลียนแบบผู้ที่เด็กชื่นชม เช่น พ่อแม่ ครู ญาติ พี่น้อง เพื่อน นักกีฬา นักร้อง ตัวละครในนิทานและผู้ที่มีชื่อเสียง
3. การให้สัญญาเตือนพฤติกรรม โดยการแสดงออกด้วยวาจาหรือท่าทางว่าเด็กควรทำหรือไม่ ด้วยคำพูดหรือการพยักหน้า เป็นการให้สัญญาเตือนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก่อน ที่เด็กจะทำอะไรลงไป จะดีกว่าการติเตียนเมื่อเด็กทำอะไรผิดลงไปแล้ว

ประมวญ ดิคคินสัน (2527: 107) กล่าวถึงแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การกำหนดตารางกิจกรรมประจำวันอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องกันจัดกิจกรรมที่ต้องใช้พลังงาน และกิจกรรมที่ผ่อนคลายสลับกัน ทำให้เด็กไม่เบื่อหน่าย มีบรรยากาศการเรียนที่ดี การที่เด็กรู้ตารางกิจกรรมประจำวันและสิ่งที่ครูคาดหวังให้เด็ก จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกมีระเบียบและมีความรู้สึกมั่นใจ การเสริมแรงทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ

2. การเสริมแรงพฤติกรรมทางสังคมแก่เด็กปฐมวัยควรพูดให้ชัดเจนว่าเด็กได้แสดงพฤติกรรมที่ดีคืออย่างไร เช่น “เธอใจดีจังที่ช่วยมานะเช็ดสีที่หกบนพื้น” การชมเชยของครูมีคุณค่าสำหรับเด็กส่วนใหญ่ เพราะเป็นตัวอย่างที่ดีเด็กมักจะเอาอย่าง ในบางครั้งอาจใช้ท่าทางแทนการเสริมแรงด้วยวาจาตามความเหมาะสม

3. การให้รางวัลการส่งเสริมความร่วมมือและการช่วยเหลือกันนับว่าเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ควรส่งเสริมตัวอย่าง เช่น “ถ้าแต่ละกลุ่มช่วยกันดูแลห้องให้เรียบร้อยภายใน 5 นาที ครูจะเล่นนิทานสนุกๆ ให้ฟัง 1 เรื่อง” การเสริมแรงที่กล่าวมาเป็นการเสริมแรงจากภายนอกหรือจากผู้อื่น เป็นการกระตุ้นให้เด็กช่วยกันทำงานจนสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาด้านสังคม เพื่อมุ่งให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จด้วยตัวเอง เกิดความพอใจและภูมิใจในผลงานที่เด็กทำได้ ซึ่งเป็นการเสริมแรงจากภายในตัวเด็กเอง

4. การเสริมความเป็นอิสระ พัฒนาการทางสังคมที่เห็นเด่นชัดในโรงเรียนคือ การที่เด็กสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเองและรับผิดชอบสิ่งที่ตนทำ ครูควรให้การเสริมแรงในพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกอย่างเหมาะสมเมื่อพบพฤติกรรมไม่เหมาะสมครูไม่ควรใช้คำพูดที่คุกคามหรือข่มขู่ แต่ควรบอกกล่าวให้ทุกคนทราบเงื่อนไข เช่น “ใครที่นั่งโต๊ะเรียบร้อยแล้ว แสดงว่าพร้อมที่จะรับประทานอาหารกลางวัน” หรือ “ใครที่ทำผนังเลอะเทอะคนนั้นต้องทำความสะอาด”

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมนั้นครูและบุคคลรอบข้างมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมให้เกิดขึ้นกับเด็กโดยควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการปรับตัวในการเรียนรู้ การเล่นและการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ซึ่งแนวทางที่ครูควรส่งเสริมให้เด็กมีสัมพันธภาพที่ดีนั้นมีหลายวิธีเช่น การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี การพูดกระตุ้นความคิด การจัดกิจกรรมที่สร้างความสนใจ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายน่าสนใจและจัดสภาพบรรยากาศในห้องเรียนที่เด็กรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย หรือการเสริมแรงด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การให้รางวัล การกล่าวชมเชยดังกล่าวกจะทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมชอบสังคมและลดการแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่อสังคม

1.8 การจัดกิจกรรมส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542: 74 - 75) กล่าวถึง แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กมีหลากหลายวิธีที่น่าสนใจ ซึ่งส่งผลต่อการแสดงออกถึงการมีสัมพันธภาพทางสังคมด้านต่างๆ อย่างน้อย 3 ด้าน คือ

1. รู้จักการพูดที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วย
  - 1.1 การกล่าวทักทายอย่างสุภาพ
  - 1.2 การกล่าวขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน
  - 1.3 การชมเชยเมื่อเพื่อนประสบความสำเร็จหรือกระทำเหมาะสม
2. การแสดงท่าทางเป็นมิตร ผู้ที่มีความเป็นมิตรจะแสดงออก ดังนี้
  - 2.1 การยิ้มแย้มแจ่มใสขณะคุยกับเพื่อน
  - 2.2 สบตาเพื่อนในขณะที่พูด
  - 2.3 แสดงความสนใจโดยการแสดงออกทางร่างกาย
  - 2.4 ไม่ใช้ท่าทางหยาบค้ายเมื่อไม่พอใจเพื่อน
3. รู้จักการมีส่วนร่วมกับเพื่อน ประกอบด้วย
  - 3.1 ยืมหรือทำตามคำแนะนำของเพื่อน เมื่อเพื่อนเข้ามาช่วยทำกิจกรรม
  - 3.2 พูดกับเพื่อนขณะทำกิจกรรมร่วมกัน
  - 3.3 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน
  - 3.4 รู้จักแบ่งปันสิ่งของหรือขอแบ่งสิ่งของจากเพื่อนขณะทำกิจกรรมร่วมกัน
  - 3.5 ความมีน้ำใจ
  - 3.6 ความเอื้ออาทร

นอกจากนี้ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542: 22 - 23) ยังกล่าวถึง การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมที่ดี ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมทำงานกลุ่มทั้งกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ ทำให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น คุยกัน ส่งผ่านความรู้สึกให้กัน
2. การเรียนแบบร่วมมือ เป็นการเรียนร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำกลุ่มการเรียนรู้
3. กิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบเพลง
4. กิจกรรมการเล่นเกม เป็นกิจกรรมสำคัญที่ช่วยให้เด็กได้แลกเปลี่ยนแนวคิด เรียนรู้หลักการ เหตุผล และกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน
5. กิจกรรมการวาดภาพเป็นกลุ่มการทำงานศิลปะร่วมกับเพื่อน

กิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นวิธีหนึ่งส่งเสริมการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการวาดภาพเป็นกลุ่ม เป็นแนวทางการเรียนรู้สำหรับเด็กที่แสดงถึงความเจริญเติบโตทางด้านสังคม (Social Growth)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมที่สามารถส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมให้ กับเด็กปฐมวัยได้นั้นมีหลากหลายกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมสร้างสรรค์ที่นับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้เด็กได้มีการทำงานร่วมกันได้ช่วยกันคิด ตัดสินใจในการทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

1.9 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเด็กปฐมวัยกับบุคคลอื่น

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เริ่มมีการเล่นและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือเพื่อนวัยเดียวกันมากขึ้น สามารถร่วมเล่นและทำงานกับผู้อื่นได้แต่ยังปรับตัวหรือแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในบางสถานการณ์ ซึ่งมีหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ยาวพา เดชะคุปต์, 2542: 45 - 46; อ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2523: 43 - 58) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพทางสังคม ดังนี้

1. กลุ่มเพื่อน การเล่นกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันจะเป็นการฝึกโอกาสของการอยู่ร่วมกัน และฝึกทักษะทางสังคมอื่นๆ เช่น การเป็นผู้นำผู้ตาม การฝึกการอดทน รอคอย การแบ่งปันสิ่งของ ฯลฯ

2. ครู เป็นตัวแทนของพ่อแม่ที่โรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก ครูจะเป็นผู้ที่ปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องให้กับเด็ก เป็นบุคคลที่เด็กจะรับการถ่ายทอดและเลียนแบบบทบาทต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะครูเป็นสมาชิกคนแรกของสังคมนอกบ้าน ที่เด็กจะคลุกคลีด้วย ถ้าเด็กมาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น ครูจะเป็นผู้ที่ทดแทนความรัก ความต้องการนี้ได้ ดังนั้น ครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญสำหรับเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก

3. บุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม บุคคลเหล่านี้ได้แก่ บุคคลที่มีชื่อเสียงในด้านต่างๆ ซึ่งเด็กชื่นชมบูชา และอยากจะเป็นแบบอย่าง เช่น ดารา มนุษย์อวกาศ และบุคคลที่มีชื่อเสียงอื่นๆ

นอกจากนี้สถานศึกษาต่างๆ สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน เช่น ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก โรงเรียนอนุบาล ฯลฯ เป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่เด็กจะได้สัมผัสอย่างใกล้ชิดต่อมาจากบ้าน ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมแห่งแรกของเด็ก เพื่อน ครู และบุคคลอื่นๆ จะมีอิทธิพลที่จะส่งเสริมหรือทำให้เด็กมีพัฒนาการที่บิดเบือนไป ในสถาบันหรือสถานรับเลี้ยงเด็กต่างๆ จะเป็นพื้นที่ที่เด็กจะมีโอกาสเรียนรู้ค่านิยมของกลุ่ม และปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มได้

โดยสถาบันอื่นๆ ในสังคมที่มีอิทธิพล เช่น เพื่อนบ้าน วัด สื่อมวลชน องค์กรต่างๆ เช่น สถาบันทางกฎหมาย นักการเมือง ตำรวจ ทหาร ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อความคิดนึก อุดมการณ์ ทัศนคติของเด็ก ทั้งสิ้น สถาบันทางศาสนา สถาบันทางกฎหมายและศาล เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรม หรือมโนธรรมของเด็ก

ปัจจุบันนี้เด็กได้รับตัวอย่างจากสื่อมวลชนคือโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนมากพ่อแม่มักจะไม่ค่อยมีเวลาให้กับลูก ลูกจึงมักเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากสถาบันที่จะให้ความรู้แก่เด็กโดยตรง คือ โทรทัศน์และวิทยุ ดังนั้นนักจิตวิทยาดังกล่าวจึงควรเลือกเนื้อหาสาระที่จะมีส่วนส่งเสริมสติปัญญาแก่เด็ก ไม่ใช่เป็นรายการที่จะมอมเมาเด็ก

สภาพแวดล้อมที่ไม่ดี เช่น แหล่งเสื่อมโทรม ความยากจน ทำให้เด็กไม่ได้รับการอบรมที่ถูกต้องและได้รับตัวอย่างที่ไม่ดีในสังคมทั่วไป เป็นเหตุให้เด็กได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่าเด็กปฐมวัยเมื่อเริ่มเข้าสู่โรงเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและบุคคลกว้างขึ้น การส่งเสริมให้เด็กมีสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนจะทำให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ ได้ ดังนั้นครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยควรส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ภาพของเด็กโดยการให้เด็กร่วมกิจกรรมกับเด็กคนอื่น

1.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม

งานวิจัยในต่างประเทศ

วูด (กรรณิการ์ โยธารินทร์. 2545: 10; อ้างอิงจาก Wood. 1977: 4837) ทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นที่ยอมรับของสังคม กับการมีอำนาจในสังคมของนักเรียนอนุบาลโดยใช้เด็กในโรงเรียนเอกชนจำนวน 25 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ประชากร แยกเป็นเด็กชาย 15 และเด็กหญิง 10 คน ที่ใช้ภาษาพูดเดียวกัน เป็นคนระดับกลางเหมือนกัน การเก็บรวบรวมข้อมูลแยกเป็น 2 ส่วน คือการมีอำนาจในสังคม ได้จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กแต่ละคนในช่วงที่เด็กทำกิจกรรมด้วยตนเอง รวมเวลาที่สังเกต คนละ 120 นาที ส่วนพฤติกรรมการเป็นที่ยอมรับในสังคม คือ การเป็นผู้นำและผู้ตามในกลุ่มเพื่อนการแสดงความภาคภูมิใจต่อเพื่อนและการแสดงออกทั้งรักและเป็นศัตรูกับผู้ใหญ่ ส่วนพฤติกรรมที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน คือการประจบผู้ใหญ่เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ การใช้ผู้ใหญ่ให้เกิดอำนาจ และการแข่งขันในกลุ่มเพื่อน

บาร์ - ทาล; และคนอื่นๆ (กรรณิการ์ โยธารินทร์. 2545: 10; อ้างอิงจาก Bar - tal; et al. 1982: 396 - 402) ได้ทำการศึกษาเชิงสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัย จำนวน 156 คน ที่มีอายุระหว่าง 1 - 3 ปี เด็กแต่ละคนได้รับการสังเกต 3 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที ในระหว่างกิจกรรมการเล่นอิสระในการสังเกต ผู้สังเกตได้ลงรหัสพฤติกรรมการช่วยเหลือแต่ละอย่างที่เด็กแสดงออกมาไม่ว่า

พฤติกรรมความช่วยเหลือนั้นจะเป็นพฤติกรรมที่เด็กได้แสดงออกมาจริงๆ หรือแสดงออกมาในการเล่นแบบสร้างจินตนาการ ผลการวิจัยพบว่าโดยทั่วไปแล้วการช่วยเหลือของเด็กไม่ได้เพิ่มขึ้นตามอายุ แต่เด็กจะแสดงพฤติกรรมความช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เป็นการเล่นแบบสร้างจินตนาการน้อยลง และแสดงพฤติกรรมความช่วยเหลือจริงๆ ออกมามากขึ้นและเด็กช่วยเหลือเพื่อนด้วยการปลอมใจในสถานการณ์จริงๆ มากครั้งขึ้น แต่การช่วยเหลือด้วยการให้สิ่งของแก่เพื่อนในสถานการณ์จริงๆ น้อยลงเมื่ออายุมากขึ้น

ซวาร์ซ; และคนอื่น ๆ (กรรณิการ์ โยธารินทร์. 2545: 11; อ้างอิงจาก Schwarz; & others. 1974) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก 2 กลุ่ม ที่มีอายุระหว่าง 2 - 3 ปี กลุ่มละ 19 คน โดยใช้เด็กกลุ่มหนึ่งในศูนย์เด็ก (Nursery School) ที่ให้ประสบการณ์ทางสังคมและกระตุ้นการเรียนรู้ จากการจัดสิ่งแวดล้อม และเด็กอีกกลุ่มเป็นเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอยู่ที่บ้านโดยเด็กทั้ง 2 กลุ่ม มีภูมิหลังเหมือนกัน หลังจากได้ศึกษาเป็นระยะเวลา 9 เดือน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า เด็กที่อยู่ในศูนย์มีลักษณะของพัฒนาการทางกาย ภาษา และกล้าติดต่อกับบุคคลอื่นและกับผู้ใหญ่ ดีกว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูเฉพาะที่บ้าน ทั้งนี้เพราะเด็กที่อยู่ในศูนย์เด็กนั้นได้มีปฏิสัมพันธ์และใช้เวลาส่วนใหญ่ทำกิจกรรมร่วมกับเด็กในวัยเดียวกัน

งานวิจัยในประเทศ

วาสนา บุญจันทร์ (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความสุภาพอ่อนน้อม และความมีระเบียบวินัยต่ำในการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทยในกิจกรรมวงกลม กิจกรรมศิลปะศึกษาและกิจกรรมเล่นตามมุม ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์ดังกล่าวมีพฤติกรรมทางสังคมด้านความอ่อนน้อมและความมีระเบียบวินัยสูงขึ้น

จิณณภัส ศรีทอง (2541: 56) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์มุมบล็อกแบบเต็มรูปแบบกับมุมบล็อกแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์มุมบล็อกแบบเต็มรูปแบบและมุมบล็อกแบบปกติมีพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อและความมีระเบียบวินัยสูงขึ้น

วรารภรณ์ ปานทอง (2548: 61) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมเล่านิทานคติธรรมประกอบการเล่นบทบาทสมมติ ผลการวิจัยพบว่าในแต่ละช่วงสัปดาห์เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กาญจนา สิงห์เรศร์ (2551: 72) ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารแบบร่วมมือที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร แบบร่วมมือ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการรับผิดชอบสูงขึ้น

ลักณะ เชนฤทธิ์ (2551: 69) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการศึกษา มีพฤติกรรมทางสังคม ด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการยอมรับสูงขึ้น

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมสามารถกระทำได้หลายแนวทาง โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กเปิดโอกาสให้เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง และสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ สามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

2.1 ความหมายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

มีผู้กล่าวถึงความหมายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

เลิศ อานันทนนะ (2535: 44) กล่าวว่า ศิลปะศึกษา (Art Education) หมายถึง การนำกิจกรรมศิลปะมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา เพื่อพัฒนาด้านต่างๆ แต่ไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นศิลปินหรือจิตรกร (Artist)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2525: 28 - 29) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยแสดงความคิดสร้างสรรค์ ฝึกประสาทสัมผัส และส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมทั้งช่วยให้เด็กมีสุขภาพที่ดีเกี่ยวกับการกิน เล่น ออกกำลังกาย และพักผ่อนอย่างถูกต้อง

เยาวพา เดชะคุปต์ (2528: 36 - 38) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือให้สัมพันธ์กัน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการเขียน และมีโอกาสพัฒนาทักษะพื้นฐานในการอ่าน

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยสามารถแสดงความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ออกมาในลักษณะของผลงานแบบต่างๆ ตามวัยและพัฒนาการ โดยมีได้คาดหวังว่าเติบโตขึ้นจะต้องเป็นศิลปินหรือจิตรกร แต่ทั้งนี้กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้ฝึกประสาทสัมผัส การใช้กล้ามเนื้อเล็กและเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.2 ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีความสำคัญและให้ประโยชน์กับมนุษย์เป็นอย่างมาก ซึ่งมีผู้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ดังนี้

โลเวนเฟลด์ (บุครินทร์ สิริปัญญาธร. 2541: 26; อ้างอิงจาก Lowenfeld. 1970: 29) กล่าวว่า ผลสะท้อนจากการทำงานศิลปะทำให้ทราบถึงการเจริญเติบโตของเด็ก สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เขาอยู่มีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กและก่อให้เกิดการรับรู้ที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์

ราซี ทองสวัสดิ์ (2529: 103 - 104) กล่าวว่ากิจกรรมสร้างสรรค์หรือศิลปะสำหรับเด็ก มิได้มีจุดมุ่งหมายให้เด็กทำงานเพื่อความสวยงามหรือทำให้เหมือนจริง แต่ต้องการช่วยพัฒนากล้ามเนื้อให้แข็งแรงการฝึกประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เพื่อเป็นพื้นฐานการเขียนที่ดี ตลอดจนช่วยพัฒนาอารมณ์ จิตใจ ให้เด็กมีความเพียร อดทน มีสมาธิในการทำงาน และรู้จักรับผิดชอบ การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้เด็กเรียนรู้การเข้าสังคม การแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาทำให้เด็กรู้จักคิด มีเหตุผลในการทำงาน จึงควรให้กำลังใจในการทำงานกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิดกล้าแสดงออกอย่างเต็มที่

วิรุณ ตั้งเจริญ (2535ก: 241 - 244) กล่าวว่าศิลปะศึกษามีส่วนสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้แก่เด็กปฐมวัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านการแสดงออก ศิลปะเป็นกระบวนการที่ต้องตัดสินใจ เสนอความคิด ตัดสินใจที่จะกระทำ และแสดงออกมาตามความคิด
2. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะพร้อมมูลด้วยวิถีทางสำหรับการสังสรรค์ความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัย
3. เสริมสร้างลักษณะนิสัยด้านการจินตนาการ สิ่งต่าง ๆ ที่เราสร้างสรรค์ขึ้นมาย่อมเริ่มต้นด้วยการจินตนาการก่อนซึ่งเป็นเรื่องของการคาดหวัง จะผลักดันไปสู่การคิดคำนึงที่กว้างไกล
4. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านสุนทรียภาพ ผู้ที่มีสุนทรียภาพอยู่ในตัวจึงพร้อมที่จะรับรู้และซาบซึ้งต่อคุณค่าทางด้านต่างๆ ของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว
5. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านความประณีต ศิลปะต้องใช้ความพยายาม การสังเกต และความประณีตเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา
6. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางการทำงาน ศิลปะเป็นการเริ่มต้นให้เด็กมีนิสัยรักการทำงานเป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติด้วยมือ ต้องอาศัยความรัก ความพยายาม เมื่องานเสร็จเด็กจะภูมิใจ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้เขากระตือรือร้นที่จะทำงานชิ้นต่อไป

7. สร้างเสริมลักษณะนิสัยในการทำงานร่วมกัน การทำงานศิลปะจะต้องมีการพูดคุยปรึกษาหารือหยิบยื่นสิ่งต่าง ๆ ต่อกัน ปัจจุบันครุศึกษานิเทศก์จัดกิจกรรมรวมกลุ่มซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กต้องคิดวางแผนและทำงานร่วมกัน

เบญญา แสงมลิ (2545: 63) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตทางด้านสังคม ขณะเด็กเลือกกิจกรรมที่พอใจและรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มย่อยๆ ตามความสนใจที่คล้ายคลึงกันในการร่วมกระทำกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม เด็กจะรู้จักการแบ่งปันเครื่องมือเครื่องใช้ความคิดเห็น การตัดสินใจ และการให้การยอมรับนอกจากนั้นยังเรียนรู้สิทธิความเป็นเจ้าของข้อคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้การเป็นผู้นำผู้ตาม และเรียนรู้ความสำคัญของการร่วมมือกัน และควบคุมตนเอง เด็กจะได้รับคุณค่าเหล่านี้เมื่อเด็กมีอิสระในการเลือกวัสดุและการใช้สิ่งเหล่านี้ด้วยตนเองตามถนัด

เลิศ อานันท์นะ (2535: 44 - 48) กล่าวถึง การที่เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้วยศิลปะที่เหมาะสม จะสามารถส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาการด้านสติปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ การที่เด็กได้สำรวจทดลอง ค้นคว้ากับวัสดุนานาชนิดเด็กจะมีการแก้ปัญหา เลือกสรร ตัดสินใจ วางแผนลงมือกระทำจริง รวมทั้งการวิจารณ์และการประเมินค่าในผลงานที่ตนแสดงออกจนสำเร็จขึ้นมา ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ได้ตอบสนองต่อลักษณะนิสัยของเด็กที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และขี้ขลาด ทำหาย ทำให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระเสรีภายใต้บรรยากาศที่สนุกสนานเพลิดเพลิน

2. พัฒนาการทางด้านร่างกาย ส่งเสริมพัฒนาการการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กัน ระหว่างการใช้กล้ามเนื้อและประสาทตาทำให้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายมีความแข็งแรงมีทักษะในการทำงานที่คล่องตัวดีขึ้น

3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ทำให้เด็กมีอารมณ์ที่บานสนุกรอบรื่นยังเด็กประสบความสำเร็จในงานที่ลงมือทำก็ยิ่งทำให้เด็กเชื่อมั่นในตนเองบนพื้นฐานของความรักและความรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตนเองส่งผลให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดีสามารถมองโลกที่สว่างงามด้วยสายตาที่สว่างงาม สดใส ตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีงามต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง

4. พัฒนาการด้านสังคม การจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะเพื่อพัฒนาการทางสังคมให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม ได้แก่ การจัดกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) ทำให้เด็กเรียนรู้และฝึกหัดด้านสังคมเช่น การวางแผนงาน หรือปรึกษาหารือ การร่วมมือร่วมใจ การประนีประนอม การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ฯลฯ มีผลให้เด็กลดความต้องการของตนเองเมื่อต้องการอยู่ร่วมในการทำงานร่วมกับเพื่อนหรือพี่น้องของตนที่แต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกัน

จากเอกสารที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญาและสังคม โดยเฉพาะพัฒนาการด้านสังคมซึ่งเด็กมีโอกาสสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนๆ ได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักให้ความร่วมมือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจแบ่งปัน ฝึกนิสัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และรู้จักรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนและผู้อื่นสามารถปรับตัวทำงานและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.3 แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

อินเดอร์เบนด์ (สาตินี บุโรตม. 2523: 19; อ้างอิงจาก Hilderbrand. 1975: 226 - 229) เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ไว้ 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ให้ความสำคัญในกระบวนการทำงานของเด็กมากกว่าจะคำนึงถึงผลงานของเด็ก
2. ให้ความสนับสนุนการแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยการหลีกเลี่ยงการให้เด็กวาดลอกเลียนแบบหรือวาดภาพพระบายสีจากสมุดวาดภาพ ซึ่งทำให้เด็กไม่ได้ความคิดอิสระโดยทั้งสองแบบมีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์
3. แสดงความชื่นชมต่อผลงานความก้าวหน้าของเด็ก
4. วางแผนและเตรียมกิจกรรมต่างๆ สำหรับเด็กให้พร้อม
5. ควรจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้เด็กสามารถหยิบได้ง่ายและสะดวกในการใช้
6. ควรหลีกเลี่ยงคำถาม “กำลังทำอะไรอยู่” หรือเดาว่าสิ่งที่เด็กทำคืออะไร
7. ฝึกฝนแนะนำให้เด็กได้ลองฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง รู้จักการแสดงออกและมีทัศนคติที่ดีต่องานศิลปะ โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามวุฒิภาวะของเด็กด้วย
8. ให้คิดว่ากิจกรรมทางด้านศิลปะมีความสำคัญเหมือนการจัดประสบการณ์ในการเขียนและการอ่าน
9. ให้ความรู้ในด้านศิลปะ เช่น เรื่องสี ขนาด และรูปร่างแก่เด็ก
10. อธิบายให้ผู้ปกครองเข้าใจจุดมุ่งหมายและแนวทางในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะแก่เด็ก

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยในทุกด้าน และสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลักโดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็กและเน้นถึงกระบวนการทำงานให้ประสบผลสำเร็จมากกว่าการเปรียบเทียบความสวยงามของผลงานตนเองกับผู้อื่น ซึ่งในการจัดกิจกรรมต้องใช้เวลาให้เหมาะสมและจัดอุปกรณ์ให้หลากหลายเพื่อเด็กจะได้สามารถสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้เต็มที่

2.4 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

เนื่องจากกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เด็กแสดงออกมาในผลงานศิลปะ เปรียบเสมือนกระจกเงาโลกของเด็ก ดังนั้นการจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาเด็กจึงควรส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดตามจินตนาการและการทำงานอย่างอิสระ ครูจะต้องคำนึงถึงความสนใจและวิธีการแสดงออกของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ เป็นผู้จัดเตรียมสื่อหรือเลือกประสบการณ์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กทุกระดับความสามารถ คอยสนับสนุนและให้กำลังใจช่วยผู้ให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระตามความคิดและจินตนาการของตนเองและพัฒนาความสามารถในทุกๆ ด้านอย่างเต็มที่ตามความถนัด และความสนใจตามธรรมชาติของเด็กแต่ละคน สำหรับบทบาทครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ มีผู้กล่าวเอาไว้ดังต่อไปนี้

เลิศ อานันท์นะ (2529: 134) วิธีการสอนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กควรเน้นที่กระบวนการ (Process) มากกว่าผลผลิต (Product) คือ ช่วงเวลาที่เด็กได้วาด ได้เขียน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นพูดคุยกันหรือคิดวิธีการใหม่ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข สนุกสนาน มีความสำคัญมากกว่าผลงานที่ผู้ใหญ่คาดหวังว่าจะต้องสวยงามเรียบร้อยและถูกต้องตามแบบอย่าง เพราะการสร้างสรรคงานศิลปะของเด็กมักเป็นการลองผิดลองถูกและแก้ปัญหาอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งสำเร็จ ซึ่งการแก้ปัญหานั้นอาจถูกหรือผิดบ้างแต่ด้วยความสามารถในการสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวเด็ก จะช่วยให้เด็กค่อยๆ พัฒนาได้สำเร็จไปด้วยดี

ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2531: บทคัดย่อ) กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมเดียวที่สามารถทำให้เด็กเล็ก ๆ มีประสบการณ์ในการทำงานสำเร็จได้เป็นอย่างดี

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2536: 214 - 216) เสนอว่า การจัดกิจกรรมการสอนศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. วางแผนล่วงหน้าตลอดเทอมว่าแต่ละสัปดาห์ จะให้เด็กทำกิจกรรมอะไรตามลำดับความยากง่ายของกลวิธีทำงาน
2. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สภาพห้องเรียนและวิธีการสอนให้สอดคล้องกับแผนที่วางไว้
3. ระวังที่เด็กทำกิจกรรมควรระวังลึกลงอยู่เสมอว่า
  - 3.1 กิจกรรมที่จัดให้เน้น เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนเพียงพอหรือไม่
  - 3.2 หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่让孩子ต้องทำแล้วมีผลงานเหมือนกันทั้งห้อง โปรดจำไว้เสมอว่าการทำงานศิลปะสร้างสรรค์คือการแสดงออกทางการรับรู้เฉพาะตนและอย่าสอนทฤษฎีทางศิลปะใด ๆ ทั้งสิ้น

3.3 พฤติกรรมการทำงานศิลปะของเด็กแต่ละคน ไม่เหมือนกัน บางคนชอบนั่ง บางคนชอบนอนจิ้งจอร์ให้อิสระอย่างเต็มที่

3.4 ให้โอกาสเด็กทำงานเป็นกลุ่มบ้างเพื่อฝึกประสบการณ์ทางสังคมให้แก่เขา

4. มีป้ายนิเทศหรือที่ตั่ง แสดงผลงานทางศิลปะสร้างสรรค์ของห้องเรียนอย่างถาวรและ สลับสับเปลี่ยนผลงานแสดงของเด็กอยู่เป็นประจำ

5. มีความเมตตาและหวังดีกับเด็กทุกคน โดยแสดงความรักและห่วงใยและใช้คำพูด ที่ไพเราะ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยจะช่วยให้ เด็กพัฒนาทักษะที่เป็นพื้นฐานชีวิตของการเรียนรู้ ซึ่งผู้มีบทบาทในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กได้แก่ครู ซึ่งต้องคำนึงถึงกระบวนการในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กที่สอดคล้องกับพัฒนาการทาง ศิลปะของเด็ก ความพร้อมของทักษะพื้นฐานและความแตกต่างของบุคคล จึงจะช่วยให้การจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์ประสบผลสำเร็จและสามารถพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานของเด็กได้ โดยเฉพาะทักษะทาง สังคมที่ครูควรใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพทางสังคม ที่ดีและเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคม

2.5 ศิลปะสร้างสรรค์กับการสร้างลักษณะนิสัยเด็ก

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งมีคุณค่าต่อเด็กในทุก ๆ ด้าน สามารถพัฒนาและเสริมสร้างลักษณะนิสัยเด็กได้ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงศิลปะสร้างสรรค์กับการสร้างลักษณะ นิสัยเด็ก เอาไว้ดังนี้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526ก: 241 - 243) กล่าวถึงศิลปะศึกษาสามารถสร้างเสริมลักษณะนิสัย ให้แก่เด็กปฐมวัยด้านต่างๆ ดังนี้

1. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านการแสดงออกในสังคมประชาธิปไตย
2. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านความคิดสร้างสรรค์
3. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านจินตนาการ
4. สร้างเสริมลักษณะนิสัยสุนทรียภาพ
5. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านความประณีต
6. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านการทำงาน

องค์การ อินทรมพรรย; และคนอื่น ๆ (2526: 268 - 272) กล่าวว่า ลักษณะนิสัยที่สามารถให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการทำงานด้านศิลปะ ได้แก่

1. การเป็นผู้นำในการทำงาน โดยมุ่งให้เด็กได้ทำงานได้สำเร็จตามลำดับขั้นตอนในเวลาที่กำหนดด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน
2. การเป็นผู้รู้จักกาลเทศะ โดยมุ่งให้นักเรียนรู้จักแบ่งแยกเวลาเล่น และเวลาทำงานได้อย่างเหมาะสม ให้รู้จักรอโอกาส เช่น ในการทำงานที่ต้องใช้อุปกรณ์ร่วมกัน การรู้จักโอกาสที่เหมาะสมในการพูด ไม่ควรแทรกขึ้นมาในขณะที่ผู้อื่นกำลังพูดอยู่
3. การเป็นผู้ที่กล้าพูด กล้าซักถาม กล้าแสดงออก โดยมุ่งให้เด็กเป็นคนกล้าพูด กล้าซักถาม กล้าตอบคำถามในสิ่งที่ตนคิด ตนต้องการหรือเมื่อขอความช่วยเหลือจากคนอื่น
4. การเป็นผู้รู้จักสังเกต โดยมุ่งให้เด็กเป็นคนรู้จักช่างสังเกต เมื่อพบเห็นสิ่งใดก็พยายามสังเกตและบอกลักษณะของสิ่งนั้นได้
5. การเป็นผู้รักความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เช่น
  - 5.1 การเข้าแถวหยิบอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้
  - 5.2 การรักษาความสะอาดของเสื้อผ้าไม่ให้สกปรก
  - 5.3 รู้จักทำผลงานให้สะอาดเรียบร้อยไม่ทำเลอะเทอะ เช่น การทากาวให้พอดี
  - 5.4 รู้จักรักษาความสะอาดเครื่องมือเครื่องใช้และเก็บเข้าที่หลังเสร็จกิจกรรม
6. การรู้จักรักของใช้ทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม โดยมุ่งปลูกฝังให้เด็กเห็นความสำคัญของสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นส่วนตนและส่วนรวมโดยดูแลเอาใจใส่บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดี
7. การมีน้ำใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมุ่งให้มีน้ำใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักแบ่งปันอุปกรณ์ มีน้ำใจในการช่วยเหลือสิ่งที่เป็นของตนและของส่วนรวม
8. การเป็นคนรู้จักประหยัด โดยมุ่งให้เด็กใช้อุปกรณ์และวัสดุในขนาดจำนวนที่จำเป็นต่อรูปแบบของงาน
9. การเป็นผู้มีความรับผิดชอบ โดยมุ่งให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จด้วยความอดทน
10. การเป็นผู้มีความพอใจในสิ่งที่ตนมีหรือตนทำขึ้น โดยมุ่งให้เด็กเกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นต่องานที่ตนทำขึ้นในการปลูกฝังให้เด็กเกิดความสนใจในงานศิลปะนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะให้แก่เด็กควรมุ่งให้เด็กเกิดความพอใจและเกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่สามารถประสบความสำเร็จในการทำงานนั้น ๆ

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมลักษณะนิสัย
 ด้านต่างๆ ที่พึงประสงค์ในเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสามารถส่งเสริมสัมพันธภาพทาง
 สังคมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สำคัญต่อการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะสร้างสรรค์

งานวิจัยในต่างประเทศ

แสตปปป์ (สัญญาลักษณ์ สุวรรณรัศมี. 2533: 23; อ้างอิงจาก Stapp. 1964: 52 - 58) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาของนักเรียนที่เรียนศิลปะและไม่เรียนศิลปะ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาไม่มีความสัมพันธ์กันแต่นักเรียนที่เรียนศิลปะได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าพวกที่ไม่เรียนศิลปะ

วิลเลียม (อัญชุลีกร อัมพรดล. 2551: 31; อ้างอิงจาก William. 1971: 352 - 358) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มกับคะแนนของวิชาหมวดคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะศึกษาและดนตรี ผลปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดริเริ่มกับคะแนนรวมหมวดศิลปะศึกษา และวิชาดนตรีมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

เคลลี่ (กรรณิการ์ โยธารินทร์. 2545: 24; อ้างอิงจาก Kelley. 1986: 32 - A) ศึกษาเปรียบเทียบผลการฝึกตามแบบแผนเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นเวลา 10 สัปดาห์ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลปรากฏว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กที่เข้าร่วมตามแผนกับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมตามแผนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในประเทศ

อาวี เกษมรติ (2533: บทคัดย่อ) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด กวดขัน และแบบรักทะนุถนอมเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่า เมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ

สุทธิพรพรรณ ธีระพงศ์ (2534: 74) ศึกษาพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม พบว่า 1) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม พบว่า ก่อนและหลังการทดลองกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม และแบบครุไม่มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างกันกับการทดลอง 2) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม และแบบครุ

ไม่มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมการร่วมมือสูงกว่าที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูไม่มีส่วนร่วม

ชไมมน ศรีสุรักษ์ (2540: 80) ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม แบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนและแบบปกติ พบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน ก่อนและหลังทดลองมีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกัน โดยหลังทดลองเด็กปฐมวัยมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบปกติก่อนและหลังทดลองมีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันโดยหลังทดลองเด็กปฐมวัยมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนและแบบปกติ มีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันโดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน มีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541: 74) ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม พบว่าเด็กปฐมวัยหลังจากจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มแล้ว มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000

กรรณิการ์ โยธารินทร์ (2545: 48) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม พบว่าเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์มีพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้านก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรม ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาพบว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยสามารถส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องส่งเสริมการจัดกิจกรรมทั้งเป็นรายบุคคล รายกลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อย จัดกิจกรรมไว้หลากหลายให้เด็กสามารถเลือกทำได้ตามความสนใจ ซึ่งนับได้ว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีคุณค่ามากในการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้านโดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสังคม จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเลือกนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มมาเป็นกิจกรรมพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

3.1 ความหมายและความสำคัญของการวาดภาพ

มีผู้ศึกษาความหมายและความสำคัญของการวาดภาพของเด็กปฐมวัยเอาไว้ดังนี้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 11) กล่าวถึงการวาดภาพของเด็กปฐมวัยว่าเป็นการแสดงออก เพื่อแสดงพฤติกรรมที่สำคัญ คือ เพื่อให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเพื่อเรียนรู้การสร้างสรรค์และเรียนรู้สิ่งแวดล้อม

จิตทนายวรรณ เดือนฉาย (2541: 31) กล่าวว่า การวาดภาพเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีคุณค่า สำหรับเด็กปฐมวัยเพราะนอกจากจะช่วยให้เด็กเพลิดเพลินแล้วในขณะที่เด็กกำลังวาด เด็กจะได้ฝึก การสังเกต จำแนกและเปรียบเทียบ ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องต่างๆ โดยผ่านประสบการณ์ตรง

ปิยะชาติ แสงอรุณ (2526: 49 - 52) กล่าวว่ากิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมทาง ศิลปะที่จัดให้แก่เด็กในลักษณะเชิงของเล่น เด็กจะมีความสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความรู้สึก เหมือนได้เล่นของเล่น ขณะเดียวกันเด็กจะเกิดการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือกับความคิด เด็กจะสามารถแสดงออกถึงการรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง รู้จักใช้เหตุผลรู้จักสร้างสื่อที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็น การกระบวนกรสร้างสุนทรียให้เกิดขึ้นในจิตใจ - ความรู้สึกของเด็กอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ในการพัฒนาสติปัญญาและการเจริญเติบโตของเด็กต่อไป

วิรุณ ตั้งเจริญ (2527: 181) กล่าวว่า การวาดภาพของเด็กมีปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ เด็กต้องรู้จักสิ่งที่วาดและต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่วาด

ฉัตรสุดา เขียวปรีชา (2537: 13) กล่าวว่า การวาดภาพเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของ เด็กที่จะนำเด็กไปสู่การแสดงออกทางความคิด ซึ่งความคิดทั้งหมดนี้ย่อมมีความหมายสำหรับเขาและเป็น วิถีทางการเรียนรู้ทางหนึ่งที่ได้จากการรับรู้ การสังเกต และการทำความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อม รอบๆ ตัว

เลิศ อานันทนนะ (2523: 138) ให้ความหมายของการวาดภาพว่าเป็นกิจกรรมที่แสดงออก ว่าสติปัญญาที่สามารถถ่ายทอดและสื่อความหมายได้ง่ายเป็นภาษาสากลที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถ แปลความหมายและเข้าใจได้อย่างแจ่มชัด ภาพวาดจึงมีความหมายต่อเด็กมากๆ เพราะเด็กย่อม พอใจเมื่อได้วาดภาพต่างๆ

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการวาดภาพของเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรม หนึ่งที่เด็กสนใจ เพราะได้แสดงออกทางความคิด ความรู้สึก สามารถถ่ายทอดและสื่อความหมายให้ ผู้อื่นเข้าใจได้ตามความเหมาะสมของวัยและพัฒนาการความพร้อมของตัวเด็ก ตอบสนองการเจริญ เติบโตตามธรรมชาติและพัฒนาไปตามวุฒิภาวะของเด็ก

3.2 การวาดภาพกับการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัย

วีรุธ ตั้งเจริญ (2526: 49 - 52) กล่าวถึง การวาดภาพว่ามีส่วนสะท้อนให้เห็นพัฒนาการหรือความเจริญเติบโตในด้านสังคมว่า การวาดภาพของเด็กเปรียบเสมือนเป็นการถ่ายทอดสารหรือสาระ (Message) ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับความคิดคำนึงส่วนตัว สิ่งแวดล้อม และสังคม โดยเฉพาะสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคมนั้น นอกจากจะเป็นการสื่อสารให้รับรู้ถึงการที่เด็กมีความคิด มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างไรแล้ว ยังเน้นให้เด็กคิดคำนึงถึงสังคมรอบตัว ความสัมพันธ์ ที่เขาพึงมีต่อสังคมและการทำงานร่วมกันอีกด้วย

โลเวนเฟลด์; และแลมเบิร์ต (Lowenfeld; & Lambert. 1970: 23 - 27) กล่าวถึงความเจริญเติบโตทางด้านสังคมว่าการวาดภาพเป็นการถ่ายทอดสารหรือสาระส่วนใหญ่จะเน้นเกี่ยวกับความคิดคำนึงส่วนตัว สิ่งแวดล้อม สังคม และในอีกแง่หนึ่ง แสดงถึงการทำงานร่วมกัน เมื่อเด็กวาดลักษณะได้ในระยะแรก จะวาดคนที่ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ตัวเอง เพื่อน แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้น สิ่งที่จะมาจากระบบการรับรู้ทางสังคมที่ไกลตัวออกไป ซึ่งแสดงว่าเด็กรับรู้โลกภายนอกที่กว้างขวางขึ้น ประสิทธิภาพเหล่านี้จะเกิดจากการสะสมความรู้ มีความสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคคล อาชีพต่างๆ ในสังคม เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการวาดภาพของเด็กปฐมวัยจะพัฒนาไปพร้อมกับความเจริญเติบโตทางด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านอารมณ์ ทางด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านการรับรู้ ด้านการสร้างสรรค์หรือแม้แต่ทางด้านสังคมซึ่งประสบการณ์รอบตัว หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ล้วนแล้วแต่เป็นการสั่งสมข้อมูลประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดและสื่อความหมายออกมาโดยการวาดภาพได้ทั้งสิ้น

3.3 พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

การวาดภาพของเด็กปฐมวัย เป็นการแสดงออกถึงการปรับตัวในวัยที่กำลังมีการเจริญเติบโตของร่างกาย ทั้งในด้านการมองเห็น การรับรู้สิ่งแวดล้อม ความคิดภายในและการแสดงออกที่แตกต่างกัน ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้ มีส่วนในการผลักดันให้รูปแบบเนื้อหาในการแสดงออกทางการวาดภาพของเด็กเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ การแสดงออกนี้จะแตกต่างกันไปตามระดับอายุและประสบการณ์ที่ต่างกันจึงมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการวาดภาพของเด็กปฐมวัย ดังต่อไปนี้

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523: 115) กล่าวถึงระดับความสามารถในการวาดรูปด้วยสีเทียนและลักษณะภาพวาดของเด็กปฐมวัยดังนี้

ความสามารถในการวาดภาพด้วยสีเทียน

อายุ 1 - 2 ขวบ จะสามารถลากเส้นยุ่งๆ โดยไม่มีความหมาย เด็กจะลากเส้นตามความพอใจของตนเอง

อายุ 3 - 4 ขวบ เด็กจะเริ่มบอกชื่อภาพที่ตนวาดได้

อายุ 4 - 5 ขวบ เด็กจะพบว่าตนสามารถวาดภาพของจริงได้ ภาพที่วาดจะเป็นสิ่งที่เด็กคุ้นเคย

อายุ 5 - 6 ขวบ จะเริ่มปรับตัวโดยการสังเกต จะพยายามวาดภาพตามความเป็นจริงแต่ยังไม่แสดงความถูกต้อง ในเรื่อง ของสี ขนาด และความเป็นจริง

ลักษณะภาพวาดของเด็ก ปრაกฏดังนี้

1. มีลักษณะโปร่ง อาจมองเห็นสิ่งที่อยู่หลังกำแพงหรือฝาได้
2. ไม่เป็นไปตามธรรมชาติและไม่ได้สัดส่วน เช่น กระจต่ายสูงกว่าบ้าน
3. ภาพจะเป็นไปตามความต้องการของเด็ก
4. สับสนในเรื่องฤดูกาล สถานที่และเวลา เช่น วาดภาพให้พระอาทิตย์ พระจันทร์และดาวขึ้นพร้อมกัน

ดาวขึ้นพร้อมกัน

5. สีไม่เป็นไปตามความเป็นจริงแต่ถ้าเด็ก 5 - 6 ขวบจะพยายามใช้สีเหมือนจริง

มากขึ้น

สรุปได้ว่าพัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยจะพัฒนาเป็นลำดับตามวัย

พัฒนาการของการใช้กล้ามเนื้อย่อย ประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา ตลอดจนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว โดยเริ่มจากการขีดเขียนที่ไม่มีความหมายไปสู่การวาดภาพที่มีความหมาย และสามารถใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งที่ตนเข้าใจได้ตามลำดับพัฒนาการ

3.4 พฤติกรรมการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

มีผู้กล่าวถึงพฤติกรรมการวาดภาพของเด็กปฐมวัยเอาไว้ดังนี้

เลิศ อานันทนะ (2519: 18) กล่าวถึงลักษณะรูปร่างของเด็กโดยทั่วไปว่า เป็นไปตามความสนใจและประสบการณ์ของแต่ละคนรวมทั้งรูปแบบของการแสดงออกทางศิลปะจะมีความสัมพันธ์กับระดับอายุและเชาวน์ปัญญาของเด็ก ดังนี้

1. ภาพวาดของเด็กระดับอายุ 2 - 4 ปี ความเจริญทางร่างกายและสติปัญญายังมีน้อย กล้ามเนื้อมือและประสาทตายังไม่สัมพันธ์และสอดคล้องกันดี รวมทั้งโลกทัศน์ของเด็กวัยนี้มีขอบเขตจำกัด การรับรู้และประสบการณ์มีไม่มากนัก ลักษณะการแสดงออกจึงเป็นเพียงการขีดเขียนเส้นรอบนอกของโครงสร้างสิ่งที่หยาบๆ ยังไม่สามารถบังคับมือให้แสดงเป็นรูปร่างหรือเรื่องราวที่มีรายละเอียดได้

2. ภาพวาดของเด็กระดับอายุ 5 - 6 ปี เด็กวัยนี้มีประสบการณ์จากที่บ้านและโรงเรียน มาบ้างแล้ว ประกอบกับความเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา มีมากขึ้น การแสดงออกจึงมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน เช่น ภาพวาดของตนเอง ครู พ่อ แม่ พี่น้อง และเพื่อน ๆ เป็นต้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2531: 284) ได้แบ่งขั้นพัฒนาการการแสดงออกทางศิลปะของเด็กไว้ 3 ระดับ คือ

1. วัยที่แสดงออกด้วยการขีดเขียน (Scribbling Stage) เด็กอายุ 2 - 4 ปี จะเริ่มขีดเขียน ภาพลักษณะที่ขีดเขียนยุ่งเหยิง มีการควบคุมการขีดเขียนช้า ๆ กัน และจากระยะเริ่มแรกก็จะค่อย ๆ พัฒนาไปสู่การผสมผสานกันระหว่างการเคลื่อนไหวที่เป็นไปเองอย่างอัตโนมัติกับภาพที่ปรากฏให้มองเห็นได้ เริ่มคิดและเข้าใจเส้นที่ตนเองขีดเขียนลงไปในระยะ 3 - 4 ปี เด็กจะพยายามสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการขีดเขียนกับโลกภายนอกเข้าด้วยกัน และสามารถสร้างเป็นภาพให้เกิดขึ้นได้แทนที่จะเป็นเพียงแต่แสดงการเคลื่อนไหวของเส้นเหมือนในระยะเวลาแรกเท่านั้น โดยภาพรวมแล้วเด็กในวัยนี้ภาพวาดจะมีความสำคัญในแง่ของการบันทึก ความคิด และความรู้สึกของเด็กโดยตรง

2. วัยที่แสดงออกด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Stage) เด็กวัยนี้อยู่ในช่วงอายุ 4 - 9 ปี ในระยะแรกๆ จะเป็นระยะเริ่มต้นของการพัฒนาสัญลักษณ์ สัญลักษณ์ที่ปรากฏจะขึ้นอยู่กับการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมโดยตรง เด็กจะขีดเขียนตามที่ตนรู้ ไม่ใช่ตามที่มองเห็นวัตถุสิ่งแวดล้อม เส้นแสดงการควบคุมมือให้เป็นที่เด็กต้องการมากขึ้น ภาพแสดงรูปทรงโปร่งใสหรือที่เรียกว่าภาพเอกซ์-เรย์ และแสดงให้เห็นถึงความสนใจของเด็กต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว แสดงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เช่น การจัดภาพ การแสดงพื้นที่บริเวณว่าง เด็กเริ่มสร้างเส้นและรูปทรงต่างๆ เป็นแบบเรขาคณิต

3. วัยที่แสดงออกด้วยการเลียนแบบ (Realistic Stage) เด็กอายุ 9 - 11 ปี เป็นระยะที่เด็กชอบอยู่เป็นกลุ่มเป็นพวก ต้องการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของตน มีความฝันมากขึ้น การแสดงออกทางศิลปะพยายามใช้เส้นเลียนแบบวัตถุสิ่งแวดล้อมที่ตนเองเห็นได้ การเขียนภาพคนจะเน้นความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง พยายามเน้นความรู้สึกด้วย การใช้สี เริ่มเห็นว่าสีเป็นสิ่งสำคัญในการแสดงออก

อารี รั้งสินันท์ (2527: 161 - 162) ได้เสนอแนะกิจกรรมและวิธีการวาดภาพไว้ดังนี้

1. การวาดภาพตามใจชอบ หมายถึง การให้โอกาสเด็กได้มีอิสระในการวาดสิ่งที่เด็กพอใจ และสามารถวาดได้ ซึ่งส่วนมากเด็กปฐมวัยมักจะวาดรูปคน บ้าน สัตว์ ตุ๊กตา หรือภาพที่เด็กประทับใจ เป็นต้น

2. การวาดภาพจากประสบการณ์ หมายถึง การที่เด็กเลือกวาดภาพจากประสบการณ์ที่เด็กได้ประสบจากการไปเที่ยวตามที่ต่างๆ เช่น ทะเล สวนสัตว์ ของขวัญวันเกิด สัตว์เลี้ยง ของเล่น เป็นต้น

3. การวาดภาพจากการฟังนิทาน หมายถึง การให้เด็กวาดภาพจากนิทานที่ครูเล่าให้ฟัง หรือจากเทปนิทาน ซึ่งเด็กจะแสดงทั้งความรู้สึกนึกคิดทางด้านสติปัญญาและความรู้สึกทางด้านจิตใจ ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพได้

4. การวาดภาพจากเสียงเพลง หมายถึง การให้เด็กได้ฟังเพลงแล้ววาดภาพตามความนึกคิดของเด็ก เป็นภาพที่เด็กประทับใจจากการฟังเพลง

5. การวาดภาพจากการแสดงบทบาทสมมติ หมายถึง การให้เด็กวาดภาพจากการที่เด็กได้แสดงบทบาทสมมติไปแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นภาพ

6. การวาดภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนด หมายถึง การที่เด็กต่อเติมเสริมให้เป็นรูปภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนดมาให้ ซึ่งสิ่งเร้าอาจแบ่งเป็น

6.1 ต่อเติมภาพจากสิ่งเร้าที่ไม่สมบูรณ์ เช่น เป็นเส้นในลักษณะต่างๆ เช่น เส้นโค้ง เส้นตรง เส้นคู่ขนาน และอื่นๆ (∪, —//) เป็นต้น

6.2 ต่อเติมภาพจากสิ่งเร้าที่สมบูรณ์ เช่น วงกลม ○ สี่เหลี่ยม □ สามเหลี่ยม △ เป็นต้น

กีเซล (ลัดดา ลีตระกูล. 2531: 35; อ้างอิงมาจาก Gesell. 1940: 148) ได้ศึกษาพัฒนาการการวาดภาพของเด็กปฐมวัย พบว่า ระดับอายุมีความสัมพันธ์กับภาพวาดของเด็ก และกล่าวถึงลักษณะการวาดภาพของเด็กอายุ 3 - 5 ขวบว่า

อายุ 3 ขวบ ภาพที่เขียนยังดูไม่ออกว่าเป็นภาพอะไร แต่เริ่มใช้รูปทรง

อายุ 4 ขวบ ภาพที่เขียนใช้รูปทรงต่าง ๆ กัน

อายุ 5 ขวบ เขียนภาพง่าย ๆ ได้ แต่ยังไม่แสดงให้เห็นการใช้รูปทรงต่างๆ อยู่

สรุปได้ว่าการวาดภาพของเด็กปฐมวัย จะเป็นสิ่งที่เด็กวาดออกมาเป็นภาพเรื่องราวต่างๆ ที่เด็กได้พบเห็นจากสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก สิ่งที่ใกล้ตัว และเด็กให้ความสำคัญ สนใจในสิ่งนั้นๆ ซึ่งรายละเอียดของภาพอาจไม่สมบูรณ์ตามความเป็นจริงมากนัก แต่สำหรับเด็กแล้วภาพทุกภาพที่วาดเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อเขาเสมอ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการวาดภาพให้กับเด็กถือได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่ตอบสนองความสนใจตามวัยและพัฒนาการของเด็ก

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

งานวิจัยในต่างประเทศ

โลเวนเฟลด์ (จิณณภัส ศรีทอง. 2541: 50; อ้างอิงจาก Lowenfeld. 1957: 86) ได้ทำการศึกษาขั้นพัฒนาการทางศิลปะของเด็กตะวันตก ด้วยการเก็บผลงานของเด็กในวัยต่าง ๆ มาศึกษาวิเคราะห์ โดยแยกขั้นพัฒนาการทางศิลปะไว้ทั้งหมด 5 ขั้น แต่ในที่นี้ขอกล่าวเพียง 2 ขั้นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย คือขั้นที่ 1 เป็นขั้นขีดเขียน ซึ่งนี้เด็กมีอายุประมาณ 2 - 4 ปี เป็นเด็กวัยก่อนเข้าเรียน เด็กสนุกอยู่กับการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ ได้ขีดเขียนเส้นต่างๆ แบบยุ่งเหยิงไม่มีความหมาย แต่ขั้นที่ 2 เป็นขั้นที่เริ่มเขียนภาพให้มีความหมายหรือขั้นก่อนสัญลักษณ์ จะอยู่ในช่วงประมาณ 4 - 7 ปี เป็นขั้นเริ่มต้นของการแสดงออกที่มีความหมาย ภาพสิ่งของสิ่งเดียวกันเด็กอาจจะเขียนได้หลายๆ แบบ เช่น ภาพคนที่เด็กเขียนวันหนึ่ง อาจจะไม่เหมือนภาพที่เขียนในวันต่อ ๆ ไป

งานวิจัยในประเทศ

สมศรี แสงธนู (2545: 66) ศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพบนทรายเปียกแบบครูให้การเสริมแรง พบว่าเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรม และระหว่างการจัดกิจกรรมการวาดภาพบนทรายเปียกแบ่งครูให้การเสริมแรงในแต่ละช่วงสัปดาห์มีความสามารถทางภาษาด้านการฟังและการพูดโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่าคะแนนความสามารถ ทางภาษาด้านการฟังและการพูด โดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เพิ่มขึ้น ตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์

สดใส ชนะกุล (2538: 70) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียน และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในชั้นเรียนแบบปกติ มีความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี เด็กทุกคนมีความสุขที่ได้แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดต่างๆ สื่อออกมาในรูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การปั้น การพิมพ์ภาพ การพับ การตัดปะ การประดิษฐ์ โดยเฉพาะการสร้างสรรค์ผลงานที่ออกมาในรูปแบบของการวาดภาพระบายสี ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมสำคัญที่เด็กทุกคนเริ่มเรียนรู้การสร้างผลงานทางศิลปะโดยการขีดเขียนเส้นต่างๆ ออกมาเป็นรูปภาพแล้วสามารถสื่อความหมายและบอกความรู้สึกได้ในวัยเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัว

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

4.1 ความหมายของกลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม

มีผู้ศึกษาความหมายของกลุ่มและกิจกรรมกลุ่มเอาไว้ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2527: 263) กล่าวว่ากลุ่มหมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มาอยู่รวมกันในสังคม โดยมีลักษณะต่างๆ ร่วมกัน หรือ มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

1. มีการรับรู้ร่วมกันในสังคม
2. มีแรงจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่ง
3. มีเป้าหมายอย่างเดียวกันหรือมีเป้าหมายร่วมกัน
4. มีค่านิยมหรือปทัสถานของกลุ่มที่จะควบคุมและกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม

ให้เป็นระเบียบ

5. มีการเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
6. มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
7. มีการสื่อสารทั้งภาษาพูดและภาษาท่าทาง

พรธมพิศ วาณิชยการ (2528: 135) กล่าวว่า กลุ่มหมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มีการกระทำร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ร่วมกัน และเป็นการอยู่ร่วมกันในลักษณะที่มุ่งสนองความต้องการบางประการของแต่ละบุคคล

กัลลี (ศุภวดี บุญญวงส์ 2527: 18 - 20; อ้างอิงจาก Gully. 1960: 62) กล่าวว่า กลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่บุคคลอยู่ร่วมกันเฉยๆ เท่านั้น แต่การรวมกลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน
2. ผลของการทำงานเกิดจากความร่วมมือของสมาชิก
3. มีการสื่อสารทางวาจาหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

ซัลลิแวน (ศุภวดี บุญญวงส์ 2527: 12; อ้างอิงจาก Sullivan. 1958) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มหรือการทำงานเป็นกลุ่ม หมายถึง การทำงานที่สมาชิกในกลุ่มมีการวางแผนร่วมกันกับผู้นำกลุ่ม และผู้นำกลุ่มจะทำหน้าที่ประสานงานและให้คำปรึกษาแก่กลุ่ม สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกันและมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ บรรยากาศในกลุ่มมีความเป็นกันเอง เป็นมิตรต่อกันและมีความเป็นประชาธิปไตย

เคมปี (กรรณิการ์ โยธารินทร์. 2545: 12; อ้างอิงจาก Kemp. 1964: 24 - 25) กล่าวว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งใช้ภาษาและไม่ใช้ภาษา มีผู้นำและสมาชิกหรืออาจจะมีผู้นำก็ได้ มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความพอใจ มี

การยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกันและมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในกลุ่ม

ไซมอน ศรีสุริรักษ์ (2540: 27) เสนอว่า กลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มมีการปฏิสัมพันธ์กันโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมมือกัน วางแผนและทำงานตามจุดหมายที่วางไว้ในรูปแบบของการยอมรับและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การเป็นผู้นำผู้ตาม การพึ่งพาอาศัยกันและประเมิณทบทวนผลงานที่ทำร่วมกัน

จากความหมายของกลุ่มและกิจกรรมกลุ่มที่กล่าวมา สรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป รวมกลุ่มกันเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทำกิจกรรมร่วมกัน มีการปฏิสัมพันธ์ ร่วมรับผิดชอบ แสดงความคิดเห็น วางแผนการทำงานช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนผลงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ และกิจกรรมกลุ่มหมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป มีการปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำงานร่วมกันตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4.2 ความสำคัญของกิจกรรมกลุ่ม

การรวมกลุ่มทำงานหรือทำกิจกรรมใดให้ประสบผลสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะการทำงานบางอย่างให้สำเร็จต้องมีการพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหาและทำงานให้ได้คุณภาพมากที่สุด

ทิสนา แชมมณี, และคนอื่นๆ (2536: 80) กล่าวว่า การให้โอกาสเด็กเล่นและทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะเด็กด้วยกัน เด็กจะเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เด็กได้รับการถ่ายทอดมารยาทและกติกาสังคม เกิดสำนึกความรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม

วาสี ปรุงสิงห์ (2524: 18) กล่าวว่า การทำงานร่วมกับกลุ่มจะช่วยให้เด็กเรียนรู้อย่างพินิจพิเคราะห์เมื่อต้องทำงานร่วมกับคนอื่น ปฏิบัติยาได้ต่อบกับเพื่อนๆ จึงมีความสำคัญมากเพราะช่วยให้เกิดการพัฒนากายทางสังคมและศีลธรรมจรรยา

บัทตัน (ศุภวดี บุญญวงษ์ 2527: 25; อ้างอิงจาก Button.1974: 1 - 2) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นสิ่งที่จัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนา โดยเฉพาะทักษะด้านสังคมและด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังนั้นการจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเป็นการสร้างโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมกันและกัน โดยใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อสมาชิกกลุ่มจะพยายามช่วยกลุ่มและช่วยบุคคลทำงานไปสู่จุดมุ่งหมาย ด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้ โดยวิธีการกลุ่ม จึงช่วยฝึกทักษะที่จำเป็นหลาย ๆ ด้าน และด้านหนึ่งที่สำคัญก็คือ ทักษะทางสังคม (Social

Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกันและทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น

สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เพราะในกระบวนการขั้นตอนของการทำงานกลุ่มทำให้บุคคลมีการปฏิสัมพันธ์ พูดคุยแสดงความคิดเห็น ร่วมคิดร่วมทำ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักเป็นผู้นำผู้ตาม ให้การยอมรับและปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งพฤติกรรมที่ปรากฏดังกล่าวนี้ล้วนเป็นทักษะชีวิตทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.3 แนวทางการจัดกิจกรรมและการเข้ากลุ่มของเด็กปฐมวัย

แนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีหลากหลายรูปแบบ มีทั้งกิจกรรมที่เป็นรายบุคคล และกิจกรรมกลุ่ม โดยจัดให้เหมาะสมกับวัย พัฒนาการ ความสนใจของเด็กแต่ละคนและควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งมีผู้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมกลุ่มของเด็ก ดังนี้

ซีเฟลด์ (จินณภัส ศรีทอง. 2541: 48 - 50; อ้างอิงจาก Seefeldt. 1980: 7 - 11) กล่าวว่า เด็กวัย 5 ปี จะเริ่มเข้ารวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ จาก 2 เป็น 5 คน เพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่น คล้อยตามผู้อื่น ทะเลาะกับเพื่อนน้อยลง

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540: 6) กล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมผู้สอนควรคำนึงถึงการให้เด็กเป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งอาจเริ่มขึ้นจากการวางแผนก่อนลงมือกระทำกิจกรรม ขึ้นทำกิจกรรม เด็กมีโอกาสประสบความสำเร็จ โดยเด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

อีริก อีริคสัน (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2550: 65 - 66; อ้างอิงจาก Erikson) ได้ขยายทฤษฎีนี้โดยอธิบายการเล่นของเด็กเพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งได้อธิบายการเล่นของเด็กว่าเป็นพัฒนาการตามขั้นตอน เด็กจะเข้าใจโลกที่เขาอยู่โดยการพบสิ่งใหม่ที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้นและได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาการการเล่นของเด็กออกเป็น 3 ขั้น แต่จะกล่าวถึงเฉพาะขั้นที่ 3 ที่กล่าวถึงการเล่นในสังคม ดังนี้

ขั้นที่ 3 การเล่นในสังคม เป็นช่วงอายุที่เข้าสู่วัยเรียน เด็กเริ่มเข้าสู่สังคมที่กว้างขึ้น รู้จักแบ่งปันของเล่นกับผู้อื่น ขั้นตอนนี้เป็นขั้นสุดท้ายของพัฒนาการการเล่นแต่ความสำเร็จของพัฒนาการขั้นนี้ เป็นผลเนื่องมาจากความสำเร็จในพัฒนาการสองขั้นแรก ในขั้นนี้เด็กจะเรียนรู้ว่าเมื่อใดเขาจะเล่นคนเดียว และเมื่อใดเขาจะเล่นเป็นกลุ่ม

จากการศึกษาของพาร์เทน (พรณี ชูทัย เจนจิต. 2537: 62; อ้างอิงจาก Morrison. 1995: 258; citing Parten. n.d.) ได้กล่าวถึงการเล่นทางสังคมของเด็ก ซึ่งแบ่งเป็น 6 ขั้น ดังนี้

1. ระยะเวลาว่าง (Unoccupied Play) เด็กจะไม่เล่นกับสิ่งของใดๆ และไม่เล่นกับใคร
  2. การเล่นคนเดียว (Solitary Play) เด็กจะเล่นตามลำพัง โดยไม่สนใจเด็กคนอื่น
  3. การเล่นแบบเฝ้าดูผู้อื่นเล่น (Onlooker Play) เด็กจะเฝ้าดูและสังเกตการเล่นของเด็กคนอื่น
  4. การเล่นแบบคู่ขนาน (Parallel Play) เด็กจะเล่นตามลำพัง แต่เด็กจะเล่นของตนเองและวิธีการเล่นคล้ายกับเด็กคนอื่น ๆ
  5. การเล่นแบบเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน (Associative Play) เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่น บางทีอาจถามคำถามหรือเล่นวัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน แต่ไม่เล่นด้วยกัน
  6. การเล่นแบบร่วมมือกัน (Cooperative Play) เด็กเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน
- จากแนวความคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การเข้ากลุ่มเพื่อร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของเด็กมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ พัฒนาการตามวัยของเด็ก ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีการปรับตัวเพื่อร่วมเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้หรือสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เร้าความสนใจ จนทำให้เด็กได้มารวมกลุ่มกันพูดคุยแสดงความคิดเห็น และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามพัฒนาการและวุฒิภาวะเหมาะสมตามวัย

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม

งานวิจัยต่างประเทศ

คอมพ์ตัน (เสาวนีย์ รื่นสุข. 2552: 37; อ้างอิงจาก Compton. 1968: 164-A) ศึกษากิจกรรมประเภทระดมสมองกับนิสิตมหาวิทยาลัยและสรุปผลการศึกษาไว้ว่า กิจกรรมประเภทระดมสมองสามารถเพิ่มความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ได้

โรเจอร์ส (เพียงจิต โรจน์ศุภรัตน์. 2531: 36; อ้างอิงจาก Rogers. 1970: 121 - 122) กล่าวอ้างถึงผลการวิจัยที่พบว่า การทำงานกิจกรรมร่วมกับกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมทางด้านจิตวิทยาอย่างมาก จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ ทางด้านความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องของคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง และมีความมั่นคงยิ่งขึ้น ในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น และมีความรู้สึกพึ่งพาซึ่งกันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่ม

แมรี (เสาวนีย์ รื่นสุข. 2552: 37; อ้างอิงจาก Mary. 1981: 4603) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของเด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มในแง่ของความถี่ของพฤติกรรมและระยะเวลาของการปฏิสัมพันธ์และวิธีการเข้ากลุ่มเพื่อน รวมทั้งความรู้และการเข้ากลุ่มไม่ได้ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 4 ปี จำนวน 40 คน เป็นชาย 20 และหญิง 20 คน วิจัยศึกษาใช้เทคนิคสังเกตแบบมีบันทึกพฤติกรรมขณะเด็กเล่น ด้วย

วิดีโอเทปคนละ 1 นาที แล้วนำมาตีความ จากนั้นนำมาจัดเป็นประเภทพฤติกรรม ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนมาก มีปฏิสัมพันธ์มากกว่าใช้เวลาในการปฏิสัมพันธ์ยาวนานกว่าเด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนน้อย เด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนจะใช้พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์หลายวิธี และวิธีการที่เข้ากลุ่มแล้วไม่ได้ผลน้อยกว่าเด็กที่มีความสามารถน้อยกว่าและใช้พฤติกรรมทางบวกมากกว่า ส่วนเด็กที่มีความสามารถน้อยกว่า จะมีวิธีการทางลบมากกว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของวิธีการที่ใช้ในการเข้ากลุ่มเพื่อนในแง่ของวิธีการทางลบกับวิธีการที่ไม่ได้ผล

งานวิจัยในประเทศ

สุนีย์รัตน์ ฤทธิ์งชัยเลิศ (2530: ๑) ศึกษาผลจากการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กชั้น ป.5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน ผลปรากฏว่า 1) หลังจากการทดลอง นักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีความเชื่อมั่นในตนเอง สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำของกลุ่มทดลองมีความเชื่อมั่นสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำของกลุ่มควบคุม

จงใจ ชัยกิจ (2530: 122) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กระดับอนุบาลปีที่ 2 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ ผลปรากฏว่านักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนศิลปะศึกษาตามแผนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพียงจิต โรจน์สุภรัตน์ (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล ผลปรากฏว่าความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคลภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อารี เกษมรติ (2533: 80 - 81) ทำการศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอมที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงกว่าเด็กที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

ทองคำ บุญประเสริฐดี (2535: 131 - 136) ศึกษาการทดลองใช้วิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า 1) เด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการสอนโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความสามารถทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) เด็กก่อนประถมศึกษาที่มีระดับอายุต่างกัน เมื่อได้รับการสอนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ความสามารถทางสติปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมเป็นกลุ่มสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มสามารถช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กได้เรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีร่วมกับผู้อื่น และเกิดพัฒนาการในด้านต่างๆ เช่น พฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมทางด้านสังคมโดยเฉพาะพฤติกรรมทางด้านสังคมเด็กได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้เด็กได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความเป็นผู้นำผู้ตาม รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือและวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

จากที่ศึกษามาทั้งหมดสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มเป็นอีกแนวทางเลือกหนึ่งที่ทำให้เด็กได้ร่วมเรียนรู้การทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้กิจกรรมศิลปะการวาดภาพต่อเติมจากรูปภาพปะติดที่กำหนดให้เป็นสื่อในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยคำนึงถึงความสนใจพื้นฐานของเด็กในการวาดภาพต่อเติมตามจินตนาการของแต่ละคนผ่านกระบวนการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เปิดโอกาสให้ร่วมพูดคุย แสดงความคิดเห็นและบอกความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ด้วยการแสดงท่าทางที่เป็นมิตรต่อกัน ให้ความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน รู้จักช่วยเหลือและแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ซึ่งกันและกัน ได้เรียนรู้การปรับตัวเพื่อร่วมทำงานกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพทางสังคมที่ดีต่อกันในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดบางปะกอก จำนวน 6 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด 193 คน สำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ สังกัดกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย - หญิงที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปีซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดบางปะกอก สำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1. เลือกนักเรียนโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม 1 ห้องเรียนจากจำนวน 6 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 34 คน

ขั้นที่ 2. ผู้วิจัยทำการประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ห้องที่ได้รับการสุ่มคัดเลือกจากข้อ 1 โดยใช้แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย จากนั้นตรวจให้คะแนนเรียงคะแนนจากมากไปน้อย คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อยจากอันดับสุดท้ายขึ้นไปจำนวน 15 คนมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม
2. แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 ศึกษาทฤษฎี ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม การเล่นของเด็กปฐมวัย พฤติกรรมการเรียนแบบร่วมมือและการจัดกิจกรรมที่ใช้กระบวนการกลุ่ม ของ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2535) พัชรี ผลโยธิน (2540)

1.2 ศึกษา เอกสาร หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และคู่มือหลักสูตร เพื่อศึกษาพัฒนาการตามวัยและแนวทางการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย

1.3 ศึกษารูปแบบแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ของ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร และแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2552 ของโรงเรียนวัดบางปะกอก สำนักงานเขตราชวัตรบูรณะ กรุงเทพมหานคร

1.4 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และ การวาดภาพต่อเติม

1.5 กำหนดหน่วยการเรียนรู้และเนื้อหาการเรียนรู้ จากแผนการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาล ปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวัดบางปะกอก จำนวน 24 เรื่องเพื่อการเรียนรู้ สิ่งต่างๆ รอบตัวที่เหมาะสมต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็ก โดยสอดคล้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพ ทางสังคมของเด็กปฐมวัยใน 3 ด้าน ได้แก่ การพูดสื่อความหมาย การแสดงท่าทางเป็นมิตร และการมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกรูปภาพที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้และสื่อถึงการส่งเสริมสัมพันธภาพ ทางสังคมในด้านการพูดสื่อความหมาย การแสดงท่าทางเป็นมิตรและการมีส่วนร่วมกับเพื่อน เหมาะสมกับเด็ก อายุ 5 - 6 ปี และใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติด เป็นกลุ่ม ได้แก่ รูปภาพเกี่ยวกับตนเอง รูปภาพเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่ รูปภาพเกี่ยวกับธรรมชาติ และสิ่งต่างๆ รอบตัว ดังตาราง 1

ตาราง 1 ตารางการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

รูปภาพที่ใช้ในการทดลองตลอดช่วงเวลาการทดลอง 8 สัปดาห์			
สัปดาห์ที่	กิจกรรม (วันจันทร์)	กิจกรรม (วันพุธ)	กิจกรรม (วันศุกร์)
1	ภาพร่างกายของฉัน	ภาพเด็กชายเด็กหญิง	ภาพเครื่องแต่งกายแสนสวย
2	ภาพโรงเรียนของหนู	ภาพหนูน้อยสวีสวี	ภาพของเล่นแสนรัก
3	ภาพลูกกอดแม่	ภาพครอบครัวแสนสุข	ภาพบ้านในฝัน
4	ภาพคุณหมอใจดี	ภาพตำรวจ	ภาพทหารใจกล้า
5	ภาพดอกไม้แสนสวย	ภาพต้นไม้มีคุณค่า	ภาพอาหารดีมีประโยชน์
6	ภาพผลไม้ตามฤดูกาล	ภาพฝักน่ารับประทาน	ภาพตลาด
7	ภาพสัตว์เลี้ยงน่ารัก	ภาพสัตว์บกสัตว์น้ำ	ภาพสัตว์ป่า
8	ภาพยานพาหนะ	ภาพทะเลแสนงาม	ภาพน้ำตก

1.6 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติด จำนวนทั้งหมด 24 แผน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยแต่ละแผนดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1.6.1 ขั้นนำ เป็นการร่วมพูดคุยสนทนา สร้างข้อตกลงในการทำงานกลุ่มร่วมกัน และอธิบายสื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมระหว่างครูกับนักเรียน

1.6.2 ขั้นดำเนินการ ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มและร่วมพูดคุย เกี่ยวกับสื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม ร่วมคิดตัดสินใจและแบ่งหน้าที่ในการทำงาน และร่วมกันวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดที่กำหนดให้

1.6.3 ขั้นสรุป เป็นการนำเสนอผลงานที่สำเร็จของแต่ละกลุ่มและร่วมพูดคุยสนทนา แสดงความคิดเห็น

1.7 นำแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ เพื่อหาความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา การดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียน และการประเมินผล โดยใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งครั้งนี้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งถือว่าใช้ได้แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญตามความเหมาะสม จำนวน 3 ท่านคือ

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญญาพร อนุาภูล อาจารย์ชั้นเด็กเล็กโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
- 2) อาจารย์ ดร.กรวิภา สรรพกิจจำนง อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3) อาจารย์อำพรพรรณ เนียมคำ อาจารย์ระดับปฐมวัย
โรงเรียนวัดสะแกงาม

1.8 ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1.8.1 ปรับการตั้งชื่อภาพกิจกรรมให้น่าสนใจและเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เช่น ภาพครอบครัว ปรับเป็นภาพครอบครัวแสนสุข, ภาพดอกไม้เพิ่มเติมเป็นดอกไม้แสนสวย

1.8.2 ปรับรูปภาพการจัดกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ให้สอดคล้องกันเพื่อเด็กจะได้เชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ได้สัมพันธ์กันมากขึ้น เช่น ภาพร่างกายของฉันทัน ภาพเด็กชายเด็กหญิง ภาพเครื่องแต่งกายแสนสวย

1.8.3 เพิ่มเติมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมให้หลากหลาย สอดคล้องกับรูปภาพปะติดที่กำหนดในแต่ละสัปดาห์เพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ให้เด็กแต่ละคนมีการพูดคุยแสดงความคิดเห็นและมีสัมพันธ์ภาพในการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น

1.8.4 นำแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มที่แก้ไขปรับปรุงตามข้อ 1.8 จำนวน 3 กิจกรรม ไปใช้ทดลอง (Try Out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดบางปะกอก สำนักงานราชภัฏวชิรญาณ กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เพื่อปรับปรุงสื่อและการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสม

1.9 นำแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างตามกำหนดการจัดกิจกรรมในการทดลอง

2. การสร้างแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษา ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคม

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาสร้างแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยให้ครอบคลุมถึงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้าน คือด้านการพูดสื่อความหมาย การแสดงท่าทางและการมีส่วนร่วมกับเพื่อน โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมในแต่ละครั้งมาแปลระดับพฤติกรรมเป็นคะแนนสัมพันธภาพทางสังคม ดังนี้

2 คะแนน หมายถึง เด็กแสดงการพูด แสดงท่าทางและมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี

1 คะแนน หมายถึง เด็กพูด แสดงท่าทางและมีส่วนร่วมบ้าง

0 คะแนน หมายถึง เด็กไม่พูด ไม่แสดงท่าทางและไม่มีส่วนร่วม

เกณฑ์การให้คะแนนระดับสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ภาพรวม ดังนี้

10.01 - 15.00	คะแนน	หมายถึง	มาก
5.01 - 10.00	คะแนน	หมายถึง	ปานกลาง
0.00 - 5.00	คะแนน	หมายถึง	น้อย

เกณฑ์การให้คะแนนระดับสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย แยกรายด้าน ดังนี้

3.35 - 5.00	คะแนน	หมายถึง	มาก
1.68 - 3.34	คะแนน	หมายถึง	ปานกลาง
0.00 - 1.67	คะแนน	หมายถึง	น้อย

2.3 นำแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบประเมิน จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิพรธน อีรพงศ์ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- 2) อาจารย์ ดร.มิ่ง เทพครเมือง หัวหน้างานวิจัยและบริการวิชาการสู่ชุมชน โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
- 3) อาจารย์ปิยะธิดา เกษสุวรรณ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

แล้วนำคะแนนที่ได้จากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC มากกว่า หรือเทียบเท่า 0.50 จึงถือว่าใช้ได้ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2526: 89) ซึ่งในครั้งนี้นี้แบบประเมินได้เท่ากับ 0.67 - 1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้

2.4 นำแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

2.5 การหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กปฐมวัยปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน ของโรงเรียนวัดบางปะกอก ด้วยวิธี หาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 3 คน คือผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย 2 คน ร่วมกันสังเกตแล้วนำคะแนนมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต โดยใช้สูตร RAI (Burry - Stock; & et al. 1996: 256) ซึ่งในครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่น RAI = 0.90 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้

แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว จากทีบอร์กและเกล (Barnett and Johnson.1996: 31; citing Borg and Gall. 1989: 692) ได้กล่าวว่ารูปแบบการทดลองกลุ่มเดียวจะมีความเหมาะสมเป็นพิเศษกับการทดลองที่ต้องการเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมหรือกระบวนการภายใน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการทดลอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวทำการทดลองและเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงขณะทำการทดลองเพื่อความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการทดลองครั้งนี้ โดยมีแบบแผนการทดลองดังตาราง 2

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

ก่อนการทดลอง	ช่วงเวลาทดลอง
T01	X, T1, X, T2, X, T3, ...X,T8, T02

เมื่อ	T01	คือ	การสังเกตก่อนการทดลอง
	X	คือ	การดำเนินกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติด
	T1, T2,.....T8	คือ	การประเมินสัมพันธภาพทางสังคมตลอดช่วงเวลาทำการทดลองตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 8
	T02	คือ	การสังเกตหลังการทดลอง

วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 20 นาที รวม 24 ครั้ง ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำการทดลองให้เหมาะสม
3. จัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ วันละ 20 นาที และในวันสุดท้ายของสัปดาห์ ได้แก่ วันศุกร์ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจำนวน 1 คน รวมผู้ประเมิน 2 คน ทำการประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

(Pre-test) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานด้านการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม (Baseline Data)

4. ดำเนินการทดลองในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ ตามรูปภาพที่กำหนดตามตาราง 2 โดยการจั้ดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ ในช่วงเวลา 09.30 - 09.50 น. วันละ 20 นาที

5. เมื่อสิ้นสุดการทดลองการจั้ดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยท้ายการทดลอง (Post-test) โดยใช้แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมเพื่อบันทึกข้อมูลและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยกลุ่มที่ได้รับการทดลองทั้งก่อนการจั้ดกิจกรรม ระหว่างการจั้ดกิจกรรมและหลังสิ้นสุดการจั้ดกิจกรรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานการพัฒนาศัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ทั้งก่อนและระหว่างทำการทดลองในแต่ละสัปดาห์ โดยนำข้อมูลไปหาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจั้ดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม ก่อนการจั้ดกิจกรรมกับระหว่างการจั้ดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์และหลังการจั้ดกิจกรรมโดยใช้ t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระจากกัน

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

1.1 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (บุญเชิด ภิญญเอนันตพงษ์. 2526: 89) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต ผู้วิจัยนำแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยไปทดลองใช้ (Try out) และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต โดยใช้สูตร RAI (Burry - Stock; & et al. 1996: 256)

$$RAI = \frac{\sum_{k=1}^k \sum_{n=1}^N |R_{1KN} - R_{2KN}|}{KN(I-1)}$$

เมื่อ	RAI	แทน	ดัชนีความสอดคล้องของผู้ประเมิน
	R_{1KN}, R_{2KN}	แทน	ผลการประเมินของผู้ประเมินคนที่ 1 และคนที่ 2 ตามลำดับ
	N	แทน	จำนวนในกลุ่มตัวอย่าง
	K	แทน	จำนวนข้อย่อย
	I	แทน	จำนวนช่วงคะแนน (0, 1, 2)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตรดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2521: 36)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตรดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.

2521: 55)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - \sum X^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การเปรียบเทียบสัมพันธภาพทางสังคม ก่อนการทดลองและหลังการทดลองในระหว่างสัปดาห์ โดยใช้สถิติทดสอบสมมติฐานก่อนและหลังการทดลองโดยใช้ t - test แบบ Dependent Samples ดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2521: 99)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	D	แทน	คะแนนความแตกต่าง
	N	แทน	จำนวนข้อ
	$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนความแตกต่าง
	$S_{\bar{D}}$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง

โดยที่
$$S_{\bar{D}} = \frac{S_D}{\sqrt{N}}$$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เข้าใจตรงกันผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน	ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t - distribution
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนการพัฒนาศักยภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยมีตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนการพัฒนาศักยภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวม

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการพัฒนาศักยภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

1.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาศักยภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนการพัฒนาศักยภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการพัฒนาศักยภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

2.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาศักยภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนการพัฒนาศัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย มีลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนการพัฒนาศัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวม

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการพัฒนาศัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนการพัฒนาศัมพันธภาพรวมทั้งฉบับของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการประเมินก่อนการจัดกิจกรรม และระหว่างการจัดกิจกรรมทั้ง 8 ครั้ง มาหาคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 3

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาศัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและระหว่างการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

การพัฒนา สัมพันธภาพ	Baseline	ระยะเวลา (สัปดาห์)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
M	1.60	5.64	7.84	8.73	9.87	10.47	11.08	12.89	14.20
S	.82	.39	.59	.74	.39	.45	.46	.43	.45
ระดับ	น้อย	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	มาก	มาก	มาก	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า ก่อนจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยคะแนนการพัฒนาศัมพันธภาพทางสังคมก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.60$) ระหว่างการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาศัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยแต่ละสัปดาห์ สัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 4 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 5.64, 7.84, 8.73$ และ 9.87 ตามลำดับ) และสัปดาห์ที่ 5 - สัปดาห์ที่ 8 มีระดับคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 10.47, 11.08, 12.89$ และ 14.20 ตามลำดับ) แสดงว่าค่าคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

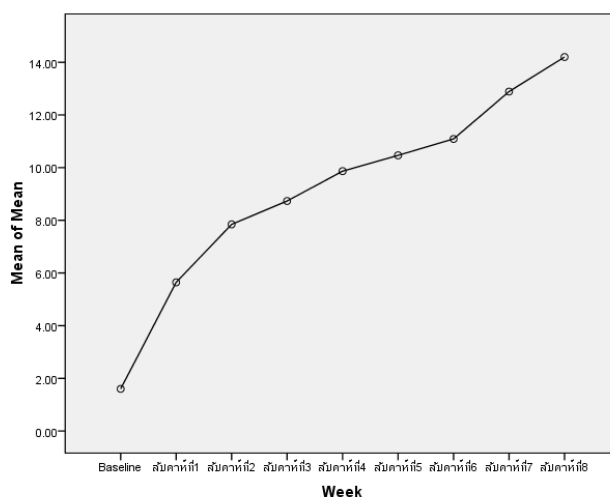
1.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์ ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยในแต่ละช่วงสัปดาห์ของการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t - test แบบ Dependent Samples ดังแสดงผลในตาราง 4

ตาราง 4 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยภาพรวม

การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม ของเด็กปฐมวัยระหว่างสัปดาห์	ค่าการ เปลี่ยนแปลง	t	df	p
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	4.04	19.44	14	.000
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	2.20	11.30	14	.000
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	.89	4.33	14	.001
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	1.13	6.28	14	.000
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	.60	5.51	14	.000
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	.62	4.80	14	.000
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	1.80	9.12	14	.000
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	1.31	10.98	14	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยภาพรวม ทุกช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเพื่อให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงนำคะแนนพัฒนาการสัมพันธภาพทางสังคมตั้งแต่ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์มานำเสนอในรูปแบบของกราฟเส้น ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยภาพรวม

จากภาพประกอบ 2 แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยภาพรวม ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรม (ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 8) มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตลอดทุกช่วงสัปดาห์ โดยช่วงสัปดาห์ก่อนการทดลองกับสัปดาห์ที่ 1 มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนมากที่สุด

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

การวิเคราะห์ตอนนี้ผู้วิจัยนำคะแนนการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยใน 3 ด้านย่อย ได้แก่ 1. การพูดสื่อความหมาย 2. การแสดงท่าทางเป็นมิตร 3. การมีส่วนร่วมกับเพื่อนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม แต่ละสัปดาห์รวม 8 ครั้ง มาหาคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังแสดงผลในตาราง 5

ตาราง 5 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

การพัฒนาสัมพันธภาพ ของเด็กปฐมวัย แยกรายด้าน	Baseline	ระยะเวลา (สัปดาห์ที่)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
ด้านการพูดสื่อความหมาย									
M	.57	1.62	2.31	2.77	3.28	3.51	3.71	4.26	4.73
S	.36	.24	.23	.44	.33	.41	.30	.25	.22
ระดับ	น้อย	น้อย	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	มาก	มาก	มาก	มาก
ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร									
M	.48	1.82	2.68	2.88	3.15	3.24	3.64	4.24	4.73
S	.30	.24	.40	.24	.33	.29	.29	.23	.25
ระดับ	น้อย	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	มาก	มาก	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน									
M	.53	2.20	2.84	3.06	3.42	3.53	3.73	4.37	4.73
S	.37	.16	.45	.59	.29	.35	.31	.33	.25
ระดับ	น้อย	ปาน กลาง	ปาน กลาง	ปาน กลาง	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า คะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการพูดสื่อความหมาย ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมสัปดาห์ที่ 1 อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = .57, 1.62$ ตามลำดับ) ส่วนระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 2 ถึงสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.31, 2.77$ และ 3.28 ตามลำดับ) ส่วนสัปดาห์ที่ 5 - สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51, 3.71, 4.26$ และ 4.73 ตามลำดับ) แสดงว่าการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการพูดสื่อความหมาย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = .48$) และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.82, 2.68, 2.88, 3.15$ และ 3.24 ตามลำดับ) และสัปดาห์ที่ 6 - สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64, 4.24$ และ 4.73 ตามลำดับ) แสดงว่าการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = .53$) ระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.22, 2.84, 3.06, 3.42$ และ 3.53 ตามลำดับ) และสัปดาห์ที่ 6 - สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73, 4.37$ และ 4.73 ตามลำดับ) แสดงว่าการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

2.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

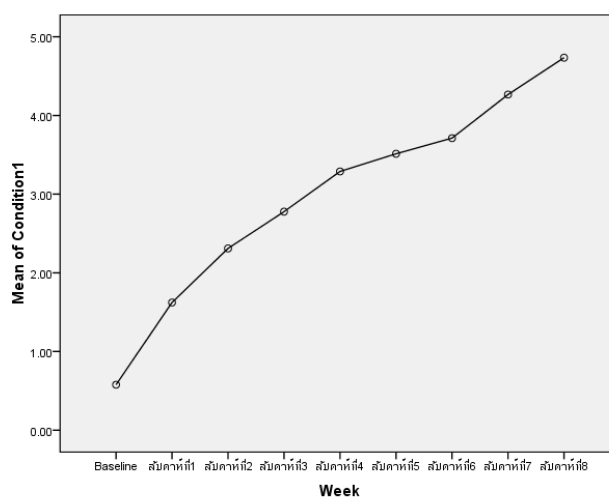
เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยรายด้านจึงนำคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มมาแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการพูดสื่อความหมาย ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อนให้ชัดเจนยิ่งขึ้นจึงได้นำคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังจัดกิจกรรมมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์โดยใช้ t - test แบบ Dependent Samples ดังแสดง ผลในตาราง 6 - 8

ตาราง 6 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการพูดสื่อความหมาย

การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม ของเด็กปฐมวัยระหว่างสัปดาห์	ค่าการ เปลี่ยนแปลง	t	df	p
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	1.04	13.26	14	.000
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	0.68	6.00	14	.000
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	0.46	3.61	14	.003
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	0.51	3.94	14	.001
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	0.22	4.18	14	.001
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	0.20	2.55	14	.023
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	0.55	5.23	14	.000
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	0.46	5.96	14	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่าคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการพูดสื่อความหมาย สัปดาห์ที่ 1 เพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 2 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 3 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 4 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 3 สัปดาห์ที่ 5 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสัปดาห์ที่ 6 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

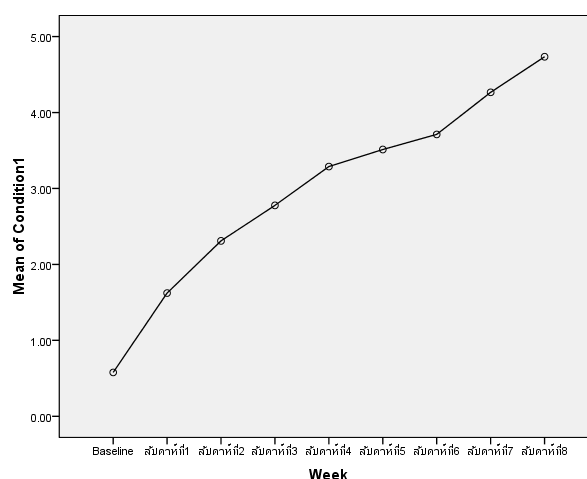
ภาพประกอบ 3 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการพูดสื่อความหมาย

จากภาพประกอบ 3 แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการพูดสื่อความหมาย ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรม (ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 8) มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตลอดทุกช่วงสัปดาห์ โดยช่วงสัปดาห์ก่อนการทดลองกับสัปดาห์ที่ 1 มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนมากที่สุด

ตาราง 7 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร

การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม ของเด็กปฐมวัยระหว่างสัปดาห์	ค่าการ เปลี่ยนแปลง	t	df	p
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	1.33	13.66	14	.000
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	0.86	6.31	14	.000
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	0.20	2.80	14	.014
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	0.26	3.05	14	.009
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	0.26	3.05	14	.009
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	0.22	3.56	14	.003
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	0.60	4.89	14	.000
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	0.48	5.73	14	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 พบว่า คะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร ทุกช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

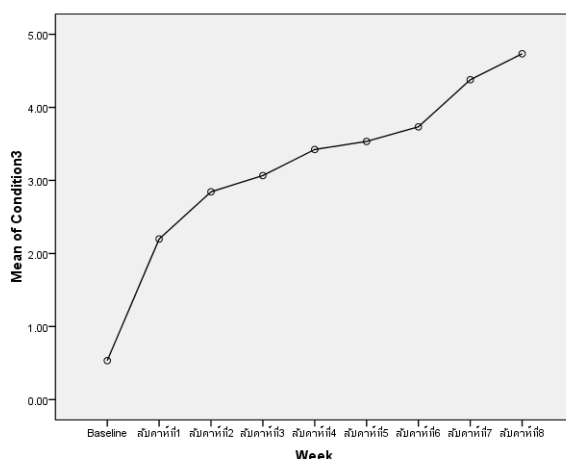
ภาพประกอบ 4 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร

จากภาพประกอบ 4 แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรม (ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 8) มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตลอดทุกช่วงสัปดาห์ โดยช่วงสัปดาห์ก่อนการทดลองกับสัปดาห์ที่ 1 มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนมากที่สุด

ตาราง 8 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน

การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคม ของเด็กปฐมวัยระหว่างสัปดาห์	ค่าการ เปลี่ยนแปลง	t	df	p
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	1.66	15.44	14	.000
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	0.64	5.39	14	.000
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	0.22	2.46	14	.027
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	0.35	2.97	14	.010
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	0.11	2.09	14	.055
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	0.20	3.67	14	.003
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	0.64	4.49	14	.001
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	0.35	5.87	14	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 พบว่าคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการมีส่วนร่วม สัปดาห์ที่ 1 เพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 2 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 7 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 6 สัปดาห์ที่ 8 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสัปดาห์ที่ 3 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสัปดาห์ที่ 5 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 4 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาพประกอบ 5 การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน

จากภาพประกอบ 5 แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการมีส่วนร่วม ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรม (ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 8) มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตลอดทุกช่วงสัปดาห์ โดยช่วงสัปดาห์ก่อนการทดลองกับสัปดาห์ที่ 1 มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนมากที่สุด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาระดับและการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยรวมและแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การพูดสื่อความหมาย การแสดงท่าทางเป็นมิตร และการมีส่วนร่วมกับเพื่อนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มก่อนการจัดกิจกรรมระหว่างและหลังการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาล ปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดบางปะกอก สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (ด้วยการจับสลาก) มา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 6 ห้องเรียน และใช้แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมเพื่อคัดเลือกเด็กที่มีคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมน้อยสุดจำนวน 15 คน ทำการทดลองโดยการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 20 นาที รวม 24 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มและแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้ผู้ประเมินจำนวน 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t - test for Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มโดยภาพรวม ก่อนการจัดกิจกรรม ระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ และหลังการจัดกิจกรรม มีการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพูดสื่อความหมาย คะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย สัปดาห์ที่ 1 เพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 2 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 3 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 4 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 3 สัปดาห์ที่ 5 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสัปดาห์ที่ 6 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร พบว่า คะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยทุกช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน คะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพ

ทางสังคมของเด็กปฐมวัย สัปดาห์ที่ 1 เพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดกิจกรรม สัปดาห์ที่ 2 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 7 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 6 สัปดาห์ที่ 8 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสัปดาห์ที่ 3 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสัปดาห์ที่ 5 เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 4 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม มีการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้

2. การเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมมีการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยรวมสูงขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาระดับและการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยในระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มตลอดช่วง 8 สัปดาห์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม สามารถพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการพูดสื่อความหมาย การแสดงท่าทางเป็นมิตร และการมีส่วนร่วมกับเพื่อนสูงขึ้นซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ด้านการพูดสื่อความหมาย ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร และด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน ในภาพรวมพบว่า สัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยสูงขึ้น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มโดยให้เด็กลงมือปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมพูดคุยสนทนา แสดงความคิดเห็น แลก เปลี่ยนเรียนรู้และซักถามตลอดเวลา กิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ใช้วัสดุ อุปกรณ์ รูปภาพ เป็นสื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกิจกรรมหนึ่งของกิจกรรมศิลปะ

สร้างสรรค์ที่มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม โดยเห็นได้ชัดเจนในระหว่างที่เด็กได้ร่วมทำงานและสร้างสรรค์ผลงานร่วมกันเป็นกลุ่มกับเพื่อนวัยเดียวกัน ทำให้เด็กมีความกล้าแสดงออก กล้าพูดคุยสื่อสารและบอกความต้องการหรือความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้มากขึ้น เกิดการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมเมื่อมีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย น่าสนใจ เช่น รูปภาพเครื่องแต่งกายแสนสวย เป็นรูปภาพประกอบจากนิตยสารต่าง ๆ เช่น เสื้อ กระโปรง กางเกง รองเท้า หลากหลายรูปแบบมีสีสันสวยงามดึงดูดความสนใจเด็ก ทำให้เด็กเกิดความคิดที่จะพูด ชักถาม และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ วิรุณ ตั้งเจริญ (2525: 28-29) ที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยแสดงความคิดสร้างสรรค์ ผูกประสาธสัมพันธ์ และส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา โดยเด็กแต่ละคนสามารถใช้คำพูด พูดสื่อความหมายให้เพื่อนๆ ในกลุ่มรับรู้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการใช้ทักษะการเรียนรู้ต่างๆ บวกกับประสบการณ์เดิมที่ตนเองรู้แล้ว เช่น การใช้ทักษะการสังเกต สำรวจ เปรียบเทียบ เพื่อบอกถึงลักษณะของสื่อที่ตนเองรู้จักให้เพื่อนเข้าใจ หรือการพูดอธิบายถึงรายละเอียดของรูปภาพที่ตนสังเกตเห็น และสามารถพูดชักชวนและชี้ให้เพื่อนดูรูปภาพ โดยใช้การแสดงท่าทางที่เป็นมิตรกับเพื่อน มีการยิ้ม หัวเราะ และสัมผัสร่างกายเพื่อนขณะพูดคุยด้วยกัน เช่น การที่เด็กมองรูปภาพที่เพื่อนวาดต่อเติมจากภาพกิจกรรมเครื่องแต่งกายแสนสวยและบอกว่า "ใส่ชุดสวยแล้ว วาดหมวกเติมด้วยนะ" สบตาเพื่อนแล้วยิ้มทำให้บรรยากาศการทำงานเป็นกลุ่มมีความสุขสนุกสนาน ผ่อนคลาย ทำให้เกิดความร่วมมือในการสร้างสรรค์ผลงานให้สำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มตน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม เป็นกิจกรรมสำคัญที่ช่วยให้เด็กได้แลกเปลี่ยนแนวคิด เรียนรู้ หลักการ เหตุผล และกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา บุญจันทร์ (2539: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาและกิจกรรมเล่นตามมุมเป็นกลุ่ม มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความอ่อนน้อม และมีระเบียบวินัยสูง การทำงานของสมาชิกในกลุ่มต้องมีการวางแผนร่วมกันและเป็นผู้นำกลุ่ม มีหน้าที่ประสานงาน ให้คำปรึกษาสมาชิกภายในกลุ่ม มีความรับผิดชอบร่วมกัน บรรยากาศเป็นกันเองและเป็นมิตรต่อกัน นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนแบ่งกลุ่มและร่วมพูดคุยเกี่ยวกับสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม ร่วมคิดตัดสินใจ แบ่งหน้าที่ในการทำงานเพื่อร่วมกันวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดที่กำหนดให้ โดยขั้นสรุปเป็นการนำเสนอผลงานที่สำเร็จของแต่ละกลุ่มโดยร่วมพูดคุยสนทนาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานนั้นๆ ซึ่งการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม เป็นกิจกรรมสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมที่ดี และเป็นไปตามที่เยาวพา เดชะคุปต์ (2542: 85) กล่าวว่ากิจกรรมการวาดภาพเป็นกลุ่มเป็นอีก

วิธีหนึ่งที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันโดยเฉพาะกิจกรรมการวาดภาพเป็นกลุ่มเป็นแนวทางการเรียนรู้สำหรับเด็ก ที่แสดงถึงความเจริญเติบโตทางด้านสังคม (Social Growth)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม สามารถพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยได้อีกแนวทางหนึ่งเนื่องด้วยลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กเป็นกลุ่ม มีการเปิดโอกาสให้แต่ละคนได้ร่วมทำงานด้วยกันและพูดคุยแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ได้ใช้สื่อการเรียนรู้ร่วมกันในบรรยากาศที่เป็นมิตรต่อกัน

2. ผลจากการศึกษาระดับสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม โดยภาพรวม พบว่าคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.60$) ระหว่างการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 4 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 5.64, 7.84, 8.73$ และ 9.78 ตามลำดับ) และสัปดาห์ที่ 5 - สัปดาห์ที่ 8 มีระดับคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 10.47, 11.08, 12.89$ และ 14.20 ตามลำดับ) โดยมีคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าก่อนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม มีคะแนนการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากการจัดกิจกรรมในสัปดาห์แรกๆ เด็กยังไม่กล้าพูดสนทนาโต้ตอบขณะทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อน ในกลุ่มมากนัก เด็กบางคนยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรม ดังนั้นครูผู้วิจัยจึงมีบทบาทในการร่วมพูดคุยซักถาม เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น ให้กำลังใจด้วยคำพูดกล่าวเสริมแรง และการแสดงออกที่เป็นมิตรเพื่อสร้างความมั่นใจในตนเองให้กับเด็กได้กล้าคิด กล้าพูดแสดงความคิดเห็น สนทนาโต้ตอบกัน และแสดงออกถึงสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานกลุ่มร่วมกัน โดยใช้สื่อรูปภาพ วัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม โดยคำนึงถึงความสนใจความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการปรับตัวสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน เพื่อทำกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพรพรณ ธีระพงษ์ (2534: 74) ที่ศึกษาพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมและแบบครูไม่มีส่วนร่วม พบว่า 1) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม พบว่าก่อนและหลังการทดลองกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วม และแบบครูไม่มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างกันกับก่อนการทดลอง 2) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมและแบบครูไม่มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมการร่วมมือสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูไม่มีส่วนร่วม และเป็นไปตามที่ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540: 21-25) กล่าวถึงความต้องการทางสังคมของเด็ก

อายุ 5-6 ปีว่ามีความต้องการกำลังใจจากผู้ใหญ่และคำชมเชยในผลงาน ต้องการความช่วยเหลือ คำตอบที่ถูกต้องเมื่อถามคำถามผู้ใหญ่ ต้องการความคิดอิสระที่จะเล่น ทดลอง สำรวจในบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ชวนให้สนใจ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็น กลุ่มในช่วงสัปดาห์ต่อๆ มา จึงมีค่าเฉลี่ยคะแนนการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมที่เพิ่มขึ้น ช่วงสัปดาห์ ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 4 อยู่ในระดับปานกลาง และสัปดาห์ที่ 5 - สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพทาง สังคมอยู่ในระดับมากตามลำดับ เนื่องด้วยการทำกิจกรรมในช่วงสัปดาห์ต่อมา เด็กเริ่มเข้าใจและ ค้นเคยกับการทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนมากขึ้น กล้าคิด กล้าพูดและแสดงความคิดเห็นของตนให้ ผู้อื่นฟัง ได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่มซึ่งกันและกัน รู้จักให้ความร่วมมือ มีน้ำใจแบ่งปัน ฝึกนิสัยในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และรู้จักรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนและผู้อื่น สามารถปรับตัวทำงานและอยู่ ร่วมกันได้ เมื่อผลงานชิ้นแรกๆ ประสบผลสำเร็จทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่จะทำผลงานชิ้นต่อไป ให้ ดียิ่งขึ้น และการแสดงออกสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีเริ่มชัดเจนมากขึ้น สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการ วาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม สามารถพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมได้ดีขึ้น เนื่องด้วย ลักษณะการจัดกิจกรรมเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้ร่วมพูดคุย แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเสรี โดยมีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลาย และเป็นสื่อใกล้ตัวเด็ก เมื่อเด็กๆ ได้เห็นและสัมผัสจับต้อง จึงทำ ให้เกิดการเรียนรู้และพูดคุยซักถามซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่าการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาด ภาพปะติดเป็นกลุ่ม มีแนวโน้มการพัฒนาสัมพันธภาพที่ดีขึ้นได้ โดยบทบาทของครูมีความสำคัญและมี อิทธิพลต่อสัมพันธภาพทางสังคม บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของเด็ก โดยเฉพาะการเสริมแรงทางบวก ด้วยคำพูดชมเชย ให้กำลังใจ และสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้ร่วมทำงานเป็นกลุ่มกับ เพื่อนในบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นมิตร จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีได้ต่อไป

2.1 ผลการศึกษาระดับสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการ วาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม สามารถแยกอภิปรายรายด้านได้ดังนี้

2.1.1 ด้านการพูดสื่อความหมาย พบว่าก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัด กิจกรรมสัปดาห์ที่ 1 อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = .57, 1.62$) ส่วนระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 2 ถึง สัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.31, 2.77$ และ 3.28 ตามลำดับ) ส่วนสัปดาห์ที่ 5 - สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 3.51, 3.71, 4.26$ และ 4.73 ตามลำดับ) แสดงว่าการพัฒนาสัมพันธภาพทาง สังคมของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม ด้านการพูดสื่อความหมาย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องด้วยลักษณะการจัดกิจกรรมมีการเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับสื่อต่าง ๆ เช่น รูปภาพที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแต่ละสัปดาห์มีความหลากหลาย สีเส้นสวยงาม

เมื่อเด็กเห็นและสัมผัสจับต้องจึงเกิดคำถามในการพูดคุยซักถามกับเพื่อนเกี่ยวกับรูปภาพเช่น รูปภาพร่างกายของฉันทันเด็ก ๆ สามารถบอกชื่ออวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายที่ตนเองรู้จักให้เพื่อนรับฟังด้วยการมองหน้าสบตาเพื่อน พร้อมกับยิ้มและบอกเพื่อนว่า “มีภาพเด็กผู้หญิงผู้ชายแล้วเดี๋ยวจะวาดภาพให้เพื่อนเพิ่มเติมด้วยและใส่เสื้อผ้าที่สวยงามทุกคนเลย” และระหว่างดำเนินกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเด็กสามารถพูดสื่อความหมายให้เพื่อนในกลุ่มเข้าใจได้ว่าตนเองจะวาดภาพอะไรต่อเติมบ้าง ในขณะที่บางคนสามารถพูดชักชวนให้เพื่อนมาร่วมระบายสีรูปภาพกับตนได้ และในขั้นสรุปเด็กได้มีโอกาสในการนำเสนอผลงานของกลุ่มตนเองสามารถพูดอธิบายภาพวาดของกลุ่มตนเองให้เพื่อน ๆ กลุ่มอื่นเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับ บัทตัน (ศุภาวดี บุญญวงษ์ 2527: 25; อ้างอิงจาก Button. 1974: 1-2) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มจัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่ช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนา โดยเฉพาะทักษะด้านสังคมและด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังนั้นการจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเป็นการสร้างโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมกันและกัน โดยใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อสมาชิกกลุ่มจะพยายามช่วยกลุ่มและช่วยบุคคลทำงานไปสู่จุดมุ่งหมายด้วยเหตุนี้การเรียนรู้โดยวิธีการกลุ่ม จึงช่วยฝึกทักษะที่จำเป็นหลายๆ ด้าน และด้านหนึ่งที่สำคัญก็คือ ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกันและทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น และเป็นไปตามที่ เบญจา แสงมลิ (2545: 63) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตทางสังคมได้เพราะขณะเด็กเลือกกิจกรรมที่พอใจและรวมกันทำงานเป็นกลุ่มย่อยตามความสนใจที่คล้ายคลึงกัน ทำให้เด็กรู้จักการแบ่งปันเครื่องมือเครื่องใช้ การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจและการยอมรับ นอกจากนี้ยังเรียนรู้สิทธิความเป็นเจ้าของ ความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้การเป็นผู้นำผู้ตาม และเรียนรู้ความสำคัญของการร่วมมือกัน และควบคุมตนเองได้

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม สามารถพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการพูดสื่อความหมายได้ เนื่องด้วยลักษณะการจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำงานกลุ่มที่ต้องมีการพูดคุยสื่อความหมายให้เพื่อนเข้าใจในระหว่างทำงานในกลุ่มตน โดยมีการสอดแทรกคำถามในระหว่างการทำงานกิจกรรมให้เด็กร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดที่กำหนดให้สมบูรณ์

2.1.2 ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = .48$) และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.82, 2.68, 2.88, 3.15$ และ 3.24 ตามลำดับ) และสัปดาห์ที่ 6 - สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64, 4.24$ และ 4.73 ตามลำดับ)

แสดงว่ากิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มสามารถพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร โดยเด็กมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนในระหว่างการทำกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม สังเกตเห็นว่าเด็กแต่ละคนมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสขณะพูดคุยกับเพื่อน สนใจภาพวาดที่เพื่อนกำลังวาดต่อเติมและรู้จักซักถามว่าจะวาดภาพอะไร และแสดงความคิดเห็นด้วยท่าทางที่ยิ้มแย้มกับเพื่อน เมื่อบอกให้เพื่อนวาดภาพคนแต่งกายเป็นผู้ชายเพิ่มอีกคนแล้วเพื่อนไม่วาดตามโดยให้เหตุผลว่าวาดไม่เป็น เด็ก ๆ ก็ไม่แสดงท่าทีโกรธเคืองเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซิคเคนแดนซ์ (สุทธิพรธณ อธิพงศ์, 2534: 15; อ้างอิงมาจาก Chickendanz, n.d.) พบว่าการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนในโรงเรียน จะทำให้เด็กได้เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนซึ่งต่างจากพฤติกรรมของตนเมื่ออยู่บ้าน เพราะที่โรงเรียน เด็กจะต้องเรียนรู้ว่าเขา กำลังมีการแบ่งปัน ทั้งในด้านของพื้นที่ วัสดุของเล่น เรียนรู้การทำงานร่วมกันกับเพื่อน ต้องยอมรับฟังทัศนะของผู้อื่น เรียนรู้เรื่อง ของการให้ความร่วมมือ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำเด็กไปสู่วิธีการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นต่อไป

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มสามารถพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตรได้ เนื่องด้วยลักษณะการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม เด็กๆ ได้มีส่วนร่วมพูดคุย ด้วยท่าทางที่เป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส และพูดจาหยอกล้อกัน ทำให้บรรยากาศในการทำงานร่วมกันสนุกสนาน เด็กๆ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกัน รู้จักโอบไหล่เพื่อนแล้วมองหน้าสบตาพูดคุยกันด้วยความสุข แสดงออกซึ่งสัมพันธภาพที่ดี

2.1.3 ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมก่อนการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = .53$) ระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 - สัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.22, 2.84, 3.06, 3.42$ และ 3.53 ตามลำดับ) และสัปดาห์ที่ 6 - สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73, 4.37$ และ 4.73 ตามลำดับ) แสดงว่ากิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มสามารถพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องด้วยลักษณะการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มส่งเสริมกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มที่มีการเปิดโอกาสให้เด็กแต่ละคนเลือกทำงานตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล ดังนั้นทุกคนในกลุ่มจึงมีส่วนร่วมทำงานตามความสนใจของตน เช่น บางคนถนัดการวาดภาพ บางคนชอบการระบายสี บางคนมีส่วนร่วมโดยการหยิบจับสีส่งให้เพื่อน และบางคนอาสาที่จะเป็นผู้นำเสนองานของกลุ่ม ซึ่งทุกคนมีความรู้สึกที่ตนเองมีส่วนร่วมในการช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จ โดยในระหว่างดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นตอน เด็กๆ มีการพูดคุย ซักถาม และสนใจในการกระทำของเพื่อน เช่น กิจกรรม “ภาพบ้านในฝัน” ซึ่งเป็นรูปภาพบ้านตัวอย่างจากหนังสือ

นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ซึ่งมีบ้านลักษณะต่างๆ ที่มีสีสันสวยงาม ใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน โดยเด็กๆ มีความกระตือรือร้นที่จะทากาวปะลงในแผ่นกระดาษกลุ่มของตน โดยเมื่อเห็นเพื่อนทำงาน เด็กๆ ก็เข้าไปช่วยเพื่อนจับกระดาษทากาวด้วยกันอย่างตั้งใจ พร้อมทั้งมีการพูดคุยซักถาม ซึ่งประโยคที่เด็กสนทนาและพูดคุยกัน เช่น “ให้ระวังให้ดีเดี๋ยวกระดาษจะขาด” “ต้องจับเบาๆ นะ” นอกจากให้ความร่วมมือด้านการทำงานแล้ว เด็กๆ ในกลุ่มยังรู้จักการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นจากเพื่อน โดยสังเกตได้ในระหว่างทำกิจกรรมด้วยกัน มีเด็กคนหนึ่งเสนองานให้เพื่อนวาดภาพคนที่อาศัยอยู่ในบ้าน เพื่อนทุกคนเห็นด้วยและทำตามที่เพื่อนบอก แล้วลงมือหยิบดินสอและสีส่งให้เพื่อนช่วยกันวาดภาพ พร้อมทั้งระบายสีให้สวยงาม เป็นไปตามที่ พัชรี ผลโยธิน (2538: 2) กล่าวว่า เด็กอนุบาลนั้นถ้ามีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ เด็กจะยังมีโอกาสเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแก้ไขปัญหา และเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กด้านสังคมและสติปัญญาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเด็กต่างกับผู้ใหญ่ตรงที่เด็กจะแสดงออกกับเพื่อนแต่ละคนอย่างเสมอภาค ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นได้แย้งกันอย่างอิสระ ถ้าเปิดโอกาสเด็กอย่างต่อเนื่องเด็กจะเห็นว่าคนอื่นมีความคิด ความรู้สึกแตกต่างจากตนเองได้ และเริ่มตระหนักถึงพฤติกรรมของตนที่แสดงต่อคนอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วอน (กาญจนา สิงหเรศร์. 2551: 22; อ้างอิงจาก Vaughn. 1994: 3706-A) ที่ศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือจากการเรียนรู้แบบร่วมมือในเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กอายุ 43-58 เดือน จำนวน 17 คน เป็นเด็กชาย 9 คน เด็กหญิง 8 คน เก็บข้อมูลโดยวิธีใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ครู การบันทึกภาพด้วยวิดีโอเทป ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลมากกว่า 5 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าการมีปฏิสัมพันธ์แบบร่วมมือกัน คือการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน การประนีประนอม การเจรจา และการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นจากการสนทนาร่วมกันระหว่างเด็กในสถานการณ์ที่หลากหลาย

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม สามารถพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อนได้ เนื่องด้วยระหว่างการทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กๆ ได้มีโอกาสหยิบจับสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ตามความสนใจ ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานตามความถนัดและความสนใจของตน รู้จักหยิบยื่นและแบ่งปันสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ให้เพื่อน จึงทำให้ผลงานในกลุ่มสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

3. ผลจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม โดยภาพรวมพบว่า การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยทุกช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยช่วงสัปดาห์ก่อนการทดลองกับสัปดาห์ที่ 1 มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจนมากที่สุด เพราะว่าการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มในช่วงสัปดาห์ที่ 1 เด็กๆ มี

ความสนใจตื่นตัวกับกิจกรรม และกระตือรือร้นอยากทำอยากเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ แสดงให้เห็นโดยภาพรวมว่า กิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เพราะในกระบวนการขั้นตอนของการทำงานกลุ่มทำให้เด็กมีการปฏิสัมพันธ์ พูดคุยแสดงความคิดเห็น ร่วมคิดร่วมทำ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักเป็นผู้นำผู้ตาม ให้การยอมรับ และปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งพฤติกรรมที่ปรากฏดังกล่าวนี้ล้วนเป็นทักษะชีวิตทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพียงจิตโรจน์ศุภรัตน์ ที่ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล พบว่าความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคลภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับ งานวิจัยของ ทองคำ บุญประเสริฐดี (2534: 131-136) ที่ศึกษาการทดลองใช้วิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า เด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการสอนโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความสามารถทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งตรงกับที่ ทิศนา แชนมณี; และคนอื่นๆ (2536: 80) กล่าวว่า การให้โอกาสเด็กเล่นและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะเด็กด้วยกัน เด็กจะเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เด็กได้รับการถ่ายทอดมารยาทและกติกาสังคม เกิดสำนึกความรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่นๆ ในสังคม

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มสามารถส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยได้ เนื่องจากลักษณะการจัดกิจกรรมมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย และมีสื่อหลากหลายโดยคำนึงถึงความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการมีปฏิสัมพันธ์และกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อน มากกว่าผลงานที่มีความสวยงาม เปิดโอกาสให้เด็กสามารถเลือกทำงานได้ตามความสนใจ

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. การใช้กิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย ให้คำนึงถึงความเหมาะสมของอายุ ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ในการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่มที่กำหนดให้ พบว่าเด็กให้ความสนใจในสื่อรูปภาพ และให้ความสนใจในการร่วมพูดคุย แสดงความคิดเห็น จึงนับได้ว่าสื่อมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

3. ในการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม ครูมีบทบาทสำคัญในการเปิดโอกาสให้เด็กคิด พูด ตัดสินใจ และยอมรับในความสามารถของเด็ก

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ครูผู้สอนควรตระหนักเสมอว่า ไม่ควรเร่งให้เด็กคิดหรือตอบคำถามของครูให้ได้ เพราะเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันหรือในบางครั้งกิจกรรมบางกิจกรรมต้องใช้เวลาในการคิดสำหรับเด็ก ดังนั้น ครูจึงควรคำนึงถึงเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมและยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

2. กิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม เป็นกิจกรรมพัฒนาสัมพันธภาพสังคมที่เน้นให้เด็กได้ร่วมพูดคุยสื่อความหมายต่างๆ ด้วยท่าทางที่เป็นมิตรและมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือแบ่งปันและทำงานเป็นกลุ่ม โดยครูมีบทบาทสำคัญในการร่วมสร้างสัมพันธภาพที่ดีและวางตัวเป็นมิตร ให้ความรัก ให้กำลังใจ รวมถึงการพูดกล่าวเสริมแรงให้คำชมเชยเมื่อเด็กแสดงสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีต่อผู้อื่น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่นๆ ของเด็กปฐมวัยเช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา
2. ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ ที่นอกจากการส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย เช่น ความสามารถทางภาษา ความรับผิดชอบ การมีวินัยในตนเอง
3. ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในรูปแบบอื่นๆ ที่ส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคม และส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่นๆ ของเด็กปฐมวัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*.
กรุงเทพฯ: ศูนย์สภาลาดพร้าว.
- (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550 - 2554)*. กรุงเทพฯ:
สกายบุ๊กส์.
- กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์. (2527). *การศึกษาบุคคลรายกรณี*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กวรรณิการ์ โยธารินทร์. (2545). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
ศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา สิงห์เรศร์. (2551). *ผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารแบบร่วมมือที่มีต่อพฤติกรรม
ทางสังคมของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). *การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน 3-5 ปี*. กรุงเทพฯ: ไซติสซุซการพิมพ์.
- (2546). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอดีสันเพรส โปรดักส์.
- (2547, กรกฎาคม). *วางแผนการสอนแบบจิตปัญญา. วารสารการศึกษาปฐมวัย*.
8(3): 36-45.
- (2549, กรกฎาคม). *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชา
หลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ 10(3): 18-23.
- ขจิตพรธน ทองคำ. (2536). *การเล่นบทบาทสมมติโดยเด็กมีส่วนร่วมในการจัดสื่อการเล่นที่มีผล
ต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและความสามารถทางภาษา*. ปรินญานิพนธ์
กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จงใจ ชัยกิจ. (2530). *การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับอนุบาลที่เรียน
วิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์*.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- จันทร์เพ็ญ สุภาผล. (2535). *การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีและนิทานประกอบภาพคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมความช่วยเหลือ*.
 ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จิณณภัส ศรีทอง. (2541). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ มุมบดล็อกแบบเต็มรูปแบบ*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2537). *หลักการและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย หน่วยที่ 1 - 4*.
 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินนทวารวณ เตือนฉาย. (2541). *ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
 กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จิมล์ม โกวาทงกูร. (2530). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทัศนคติและพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนอย่างสร้างสรรค์และแบบนักการเขียนอย่างเอहनัย*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรสุดา เรียงปรีชา. (2537). *พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในบรรยากาศที่มีเสียงดนตรีประกอบ*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ไฉไล บุญมาก. (2537). *ผลของความร่วมมือและการแข่งขันในการเล่นเกมส์ที่มีต่อพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนและการสื่อสารด้วยภาษาไทยในวัยเด็กตอนปลาย*.
 ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ชไมมณ ศรีสุรักษ์. (2540). *การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติทบทวนและแบบปกติ*. ปริญญาานิพนธ์
 กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยณรงค์ เจริญพานิชกุล. (2531). *แนวทางพัฒนาการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็ก ณ วิทยาลัยครู*.
 ----- . (2533). *พัฒนาเด็กด้วยศิลปะ*. กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์.

- ดารณี ดิษยเดช. (2531). *การศึกษาเปรียบเทียบระดับชั้นการเล่นทางสังคมของเด็กปฐมวัย
ที่เคยผ่านและไม่เคยผ่านศูนย์เด็กปฐมวัย*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ทองคำ บุญประเสริฐดี. (2535). *การทดลองใช้วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาความสามารถ
ทางสติปัญญาและความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนประถมศึกษา*. ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ทศนา แชมมณี; และคนอื่นๆ. (2536). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กตามวิถีชีวิตไทย*.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาภรณ์ ธนียธีรพันธ์. (2547). *การพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
กิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบเพลง*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2540). *การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2521). *การวัดผลและประเมินผลการศึกษา: ทฤษฎีและการประยุกต์*.
กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2526). *การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ:
ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. (2541). *แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงความร่วมมือของเด็กปฐมวัย
ที่เกิดจากศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจา แสงมลิ. (2545). *การพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เมธีทีปส์.
- ประมวญ ดิฉินสัน. (2527). *จิตวิทยาคลินิกสมองมนุษย์ (พรสวรรค์) เล่ม 3*. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- ปิยะชาติ แสงอรุณ. (2526). *ศิลปะสำหรับเด็ก: ของเล่นเพื่อเสริมคุณค่าในชีวิต*. เอกสารวิชาการ
พรรณพิศ วาณิชการ. (2528, กรกฎาคม - กันยายน). การทำงานเป็นกลุ่ม. ใน *สารานุกรม
ศึกษาศาสตร์*. 1 (1): 135-137.
- พรรณี ชูทัย เจนจิต. (2528). *จิตวิทยาการเรียนรู้การสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

- พรณี ชูทัย เจนจิต. (2537). การสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก หน่วยที่ 3. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- พัชรี ผลโยธิน. (2538). *เอกสารประกอบการอบรม “การสอนแบบสหรวมใจ (Co-operation Learning),”* วันที่ 15 ธันวาคม 2538 หน้า 1-2.
- (2540, มกราคม). เด็กอนุบาลกับพฤติกรรมความร่วมมือ. *วารสารการศึกษาปฐมวัย.* 1(1): 60-62.
- พัชรี สอนแก้ว. (2545). *เอกสารประกอบการสอนจิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. (2536). *สมองลูกพัฒนาด้วยศิลปะ.* กรุงเทพฯ: แพลนพับลิชชิง.
- เพียงจิต วิจารณ์ศุภรัตน์. (2531). *การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล.* ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2523). *เด็กก่อนวัยเรียน เรียนรู้อย่างไร.* นนทบุรี: สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด.
- (2535). *การเล่นของเด็ก.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- (2540). *พัฒนาการของเด็กวัย 3-6 ปี ในเอกสารการอบรมครูสอนระดับก่อนปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2528). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: แม็ค.
- (2536). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- (2542). *กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย.* กรุงเทพฯ: แม็ค.
- (2552). *รายงานการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการจัดการศึกษาในบริบทของสังคมไทย (The Construction of A Multiple Intelligences Model for Learning in Thai Cultures).* กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัชดาภรณ์ อินทะนิน. (2544). *การศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม.* ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ราศี ทองสวัสดิ์. (2529, เมษายน). แนวคิดในการเตรียมความพร้อม. *รักลูก*. 103 - 104.
- ลักณะนา เสโนฤทธิ. (2551). *ผลการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาที่มีต่อกิจกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดา ลีตระกูล. (2531). *ความสามารถทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ที่ต่างกัน*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เลิศ อานันทนนะ. (2529). *วิเคราะห์ปัญหาารูปแบบการเขียนของเด็ก*. กรุงเทพฯ: วิทยาสาร.
- . (2535). *เทคนิควิธีการสอนศิลปะเด็ก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วราภรณ์ ปานทอง. (2548). *ผลของการเล่นนิทานคติธรรมประกอบการเล่นบทบาทสมมติที่มีต่อพฤติกรรมทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วาสนา บุญจันทร์. (2539). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมเน้นสื่อแบบไทย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วาสี ปรุณสิงห์. (2524). *การศึกษารูปแบบกิจกรรมการศึกษาที่จัดในชั้นอนุบาล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิณี ชิดเชิดวงศ์. (2537). *การศึกษาเด็ก*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526ก). *การเสริมสร้างลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านศิลปะ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 5. พิมพ์ครั้งที่ 3.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- . (2526ข). *ศิลปะศึกษา*. กรุงเทพฯ: วัฒนอารต์.
- . (2535). *การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านศิลปะ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 5. พิมพ์ครั้งที่ 3.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- . (2537). *การแสดงผลงานในกิจกรรมศิลปะระดับปฐมวัย ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 12. พิมพ์ครั้งที่ 3.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ศุภวดี บุญญวงค์. (2527). *ตำรากิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. สงขลา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- สดไส ชนะกุล. (2538). *ผลการจัดกิจกรรมการวาดภาพนอกชั้นเรียนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สมศรี แสงธนู. (2545). *ความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพบนทรายเปียกแบบครูให้การเสริมแรง*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สัญญาลักษณ์ สุวรรณวัศมี. (2533). *คู่มือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1*. กรุงเทพฯ: สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี.
- สาตินี บุโรตม. (2523). *การสร้างแบบฝึกการวาดภาพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์*. ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2528ก). *แนวการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- (2528ข). *แนวทางการจัดและประเมินผลความร่วมมือในการเรียน*. กรุงเทพฯ:
- (2539). *คู่มือประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2523). *การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: เอราวิถ์การพิมพ์.
- (2528). *การศึกษาสภาพการอบรมในศูนย์เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: ศรีเดชา.
- (2536). *แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- (2543). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (3-5 ปี) แนวคิดของกลุ่มนักการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2546). *กระบวนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิริมา ภิญาณันตพงษ์. (2545). *การวัดและประเมินแนวใหม่: เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ. ----- (2550). *หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต. ใน เอกสารประกอบการสอนวิชา ECED 201 สาขา การศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2524). *สื่อการสอนระดับปฐมวัยศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- สุทธิพรรณ ธีรพงศ์. (2534). *การศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยทำกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมและแบบครูไม่มีส่วนร่วม*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุนีย์รัตน์ ฤทธิงชัยเลิศ. (2530). *ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้น ป.5 ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนแตกต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวนีย์ รื่นสุข. (2552). *พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- องค์การ อินทร์มพรรษ์ และคนอื่นๆ. (2526). *กิจกรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้วย ศิลปะ*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- อรรธรณ สุ่มประดิษฐ์. (2533). *พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อความมีระเบียบวินัยและระดับขั้นการเล่น ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นแบบไทยและการเล่นที่จัดทั่วไป*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อัญชุลีกร อัมพรดล. (2551). *การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยโดยการจัด กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- อารี เกษมรติ. (2533). *ผลการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อการเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและแบบรักทะนุถนอม*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อารี รังสินันท์. (2528). *จิตวิทยาการศึกษา เอกสารคำสอนวิชา จิตศึกษา 301*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เอื้ออารี ทองพิทักษ์. (2546). *ทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติม*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Barnett, Susan I.; & Johnson Gary. (1996). Further Evidence on the Relationship Between Participation in Nutrition Education Programs and Changes in Dietary Behavior. *Journal of Family and Consumer Sciences*. 55(1): 31.
- Burry Stock, Judith; & et al. (1996, April). Rater Agreement Indexes for Performance Assessment. *Educational and Psychological Measurement*. 56(2): 256.
- Button, L. (1974). *Developmental Group Work with Adolescent*. London: University of London Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย
- แบบประเมินแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

คู่มือการใช้แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมฉบับนี้จัดทำขึ้น เพื่อชี้แจงและอธิบายรายละเอียดในการประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้นิยามความหมายของการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมว่า หมายถึง พฤติกรรม การกระทำ ความรู้สึกนึกคิด และภาษาของเด็กที่แสดงออกมาในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อบ่งบอกถึงการยอมรับ การมีส่วนร่วมและการแสดงความเป็นมิตรกับเพื่อนประกอบด้วย ลักษณะต่างๆ 3 ด้าน ดังนี้

1. การพูดสื่อความหมาย	จำนวน	5	ข้อ
2. การแสดงท่าทางเป็นมิตร	จำนวน	5	ข้อ
3. การมีส่วนร่วมกับเพื่อน	จำนวน	5	ข้อ

นิยามความหมายของสัมพันธภาพทางสังคมที่เด็กแสดงออกขณะร่วมทำกิจกรรม มีดังนี้

1. การพูดสื่อความหมาย หมายถึง การใช้คำพูด สนทนากับเพื่อนดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1.1 พูดชมเชยในสิ่งที่เพื่อนทำได้สำเร็จ หมายถึง การที่เด็กใช้คำพูดแสดงความชื่นชมในสิ่งที่เพื่อนกระทำได้ดีสำเร็จ เช่น เก่งจังเลย สวยจัง ยอดเยี่ยมเลย ฯลฯ

1.2 พูดแสดงความคิดเห็น หมายถึง การที่เด็กใช้คำพูดสนทนาแสดงความคิดเห็นร่วมกันในขณะที่ทำกิจกรรม

1.3 พูดบอกเพื่อนให้มาร่วมทำกิจกรรม หมายถึง การที่เด็กใช้คำพูดชักชวนหรือเรียกชื่อเพื่อนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยกัน

1.4 พูดกล่าวขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน หมายถึง การกล่าวขอบคุณในสิ่งที่เพื่อนได้ช่วยเหลือขณะทำกิจกรรม

1.5 พูดแนะนำให้เพื่อนเข้าใจ หมายถึง การพูดอธิบายหรือชี้แนะในสิ่งที่ตัวเองกระทำให้ผู้อื่นเข้าใจได้ หรือบอกความต้องการของตัวเองได้

2. การแสดงท่าทางเป็นมิตร หมายถึง การที่เด็กแสดงท่าทางที่เป็นมิตร ให้ความสนใจในคำพูดและการกระทำของเพื่อน ด้วยกิริยาท่าทางที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การยิ้มแย้มแจ่มใสขณะพูดคุยกับเพื่อน หมายถึง การที่เด็กพูดคุยสนทนากับเพื่อนด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสขณะทำกิจกรรม

2.2 การสบตาเพื่อนในขณะที่พูดคุย หมายถึง การที่เด็กให้ความสนใจ มองหน้า สบตาเพื่อน เวลาพูดคุยสนทนาในขณะที่ทำกิจกรรมด้วยกัน

2.3 การสนใจในการกระทำของเพื่อน หมายถึง การที่เด็กแสดงความสนใจในการกระทำของเพื่อนขณะทำกิจกรรม

2.4 ไม่แสดงท่าทางหยาบคายเมื่อไม่พอใจเพื่อน หมายถึง ในระหว่างทำกิจกรรมหากมีสิ่งใดที่ไม่เข้าใจกัน ก็ไม่แสดงกิริยาท่าทางที่หยาบคายเช่น ชกตอย หรือทะเลาะตบตีกัน เป็นต้น

2.5 สัมผัสร่างกายเพื่อนเพื่อกล่าวขอโทษหากมีการขัดแย้งกัน หมายถึง ในระหว่างทำกิจกรรมหากมีการแสดงความคิดเห็นหรือการกระทำที่ขัดแย้งกัน ก็รู้จักสัมผัสร่างกายเพื่อน เช่น จับมือแตะไหล่ หรืออวัยวะส่วนอื่นๆ เพื่อบอกขอโทษซึ่งกันและกัน

3. การมีส่วนร่วมกับเพื่อน หมายถึง การแสดงกิริยาท่าทางที่กระตือรือร้น มีส่วนร่วมในการพูดคุยแสดงความคิดเห็นและให้ความสนใจในการร่วมทำกิจกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การปฏิบัติตามข้อตกลง หมายถึง การยอมรับที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน ในขณะที่ทำกิจกรรม

3.2 การให้ความร่วมมือขณะทำกิจกรรม หมายถึง การใช้คำพูดหรือแสดงกิริยาท่าทางเป็นมิตรในการทำกิจกรรมดี โดยไม่ทะเลาะหรือขัดแย้งกัน สนใจและช่วยกันทำงานโดยไม่เห็นแก่ตัว

3.3 การแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อน หมายถึง การแสดงความเป็นน้ำใจ ช่วยเหลือหยิบยื่น และแบ่งปัน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในขณะทำกิจกรรมร่วมกัน

3.4 ช่วยเหลือเพื่อนขณะทำกิจกรรม หมายถึง การแสดงความเป็นน้ำใจช่วยเหลือในสิ่งที่เพื่อนไม่สามารถกระทำได้

3.5 การรู้จักเป็นผู้นำผู้ตาม หมายถึง การกล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็น นำเสนอ และยอมรับในการกระทำของผู้อื่น

4. แบบประเมินการพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัย เป็นการบันทึกทั้งในรูปของความถี่ (จำนวนครั้ง) และระดับคุณภาพของพฤติกรรม วัดเป็น 3 ระดับคะแนน คือ มาก (2) ปานกลาง (1) น้อย (0)

5. ประเมินขั้นตอนกิจกรรม การวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดแบบกลุ่ม โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 2 คน รวมผู้ประเมิน 3 คน ทำการประเมินในวันสุดท้ายของสัปดาห์ ได้แก่ วันศุกร์ เมื่อประเมินและบันทึกเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติหลังเสร็จสิ้นการทดลอง

ข้อปฏิบัติในการประเมิน

- เขียนชื่อผู้ประเมิน ชื่อนักเรียน วัน เดือน ปี ที่ประเมิน
- ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 2 คน รวมผู้ประเมิน 3 คน ทำการประเมิน การพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย
- ในการประเมินให้ผู้ประเมินทั้ง 3 คน ทำการประเมินพร้อมกันในขั้นตอนกิจกรรม

การบันทึกการสังเกต

เมื่อการพัฒนาสัมพันธภาพตรงกับข้อใด ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องนั้น ถ้าเกิดการ
พัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมและระดับคะแนนการพัฒนาสัมพันธภาพซ้ำช่องเดิมให้ทำเครื่องหมาย /
เพิ่มลงในช่องเดิมตามจำนวนครั้งที่เกิดซ้ำ

เกณฑ์การให้คะแนน

มาก	หมายถึง เด็กแสดงการพูด แสดงท่าทาง มีส่วนร่วมเป็นอย่างดี	ให้ 2 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง เด็กไม่ค่อยพูด ไม่ค่อยแสดงท่าทาง มีส่วนร่วมบ้าง	ให้ 1 คะแนน
น้อย	หมายถึง เด็กไม่พูด ไม่แสดงท่าทาง ไม่มีส่วนร่วม	ให้ 0 คะแนน

หมายเหตุ ถ้าพบเครื่องหมาย / ในช่องระดับคะแนนใดก็ให้คะแนนเท่ากับช่องระดับคะแนน
นั้น และถ้าพบเครื่องหมาย / ในข้อและช่องระดับคะแนนใดให้นำจำนวนที่ซ้ำคูณกับช่องระดับคะแนน
ในช่องนั้น เช่น ในช่องระดับคะแนนมาก ให้ 2 คะแนน ซ้ำ 2 ครั้ง รวมคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน เป็น
ต้น

แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ชื่อผู้สังเกต.....นามสกุล.....เป็นผู้สังเกตคนที่.....

ชื่อนักเรียน.....นามสกุล.....กลุ่มที่..... ชั้นอนุบาลปีที่ 2

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2552

คำชี้แจง ชัดเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับคะแนนตามจำนวนครั้งที่เด็กแสดงพฤติกรรม

การพัฒนาสัมพันธภาพ	ระดับคะแนน			หมายเหตุ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1.การพูดสื่อความหมาย				
1.1 พูดชมเชยในสิ่งที่เพื่อนทำ ได้สำเร็จ				
1.2 พูดแสดงความคิดเห็น				
1.3 บอกเพื่อนให้มาร่วมทำ กิจกรรม				
1.4 พูดกล่าวขอบคุณเมื่อได้รับ ความช่วยเหลือจากเพื่อน				
1.5 พูดแนะนำให้เพื่อนเข้าใจ				
2.การแสดงท่าทางเป็นมิตร				
2.1 ยิ้มแย้มแจ่มใสชักชวน เพื่อนคุย				
2.2 สบตาเพื่อนในขณะที่พูด				
2.3 สนใจในการกระทำ ของเพื่อน				

การพัฒนาสัมพันธภาพ	ระดับคะแนน			หมายเหตุ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
2.4 ไม่แสดงท่าทางหยาบคาย เมื่อไม่พอใจเพื่อน				
2.5 สัมผัสร่างกายเพื่อน เพื่อกล่าวขอโทษ				
3. การมีส่วนร่วมกับเพื่อน				
3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง				
3.2 ให้ความร่วมมือขณะทำ กิจกรรม				
3.3 แบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ ให้เพื่อน				
3.4 ช่วยเหลือเพื่อนขณะทำ กิจกรรม				
3.5 รู้จักการเป็นผู้นำผู้ตาม				

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม
- ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

หลักการและเหตุผล

การพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมได้หลากหลายวิธี ซึ่งวิธีหนึ่งที่มีผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ก็คือ การจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดแบบกลุ่มโดยสิ่งสำคัญในการนำไปใช้ก็คือ แผนการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับวัย พัฒนาการ ความสนใจของเด็กปฐมวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่让孩子ได้ลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม กล่าวพูดแสดงความคิดเห็น และสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันได้ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดี ในการอยู่ร่วมและทำงานด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ด้วยการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้และให้การเสริมแรงโดยคำพูดและการกระทำ ตลอดจนให้คำแนะนำ ช่วยเหลือตามความเหมาะสม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยให้เกิดพฤติกรรมการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมในเด็กปฐมวัย

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการพูด การแสดงท่าทาง และการมีส่วนร่วมกับเพื่อน

การจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดแบบกลุ่มเพื่อกาวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติด จัดในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ วันละ 20 นาที

2. ให้เด็กมีอิสระในการร่วมพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น และวางแผน ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ด้วยท่าทางที่เป็นมิตรต่อกัน

3. สัปดาห์ที่ 1 สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก

สัปดาห์ที่ 2 ดำเนินการเก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้านในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ จากการจัดประสบการณ์แบบปกติ ประเมินและบันทึกแบบประเมินการพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 2 คน รวมผู้ประเมินจำนวน 3 คน

สัปดาห์ที่ 3 - 10 ดำเนินการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดแบบกลุ่ม ในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ ประเมินและบันทึก แบบประเมินการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 2 คน รวมผู้ประเมิน 3 คน

บทบาทของครู

1. อธิบายข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง แนะนำ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมไว้
2. กระตุ้นให้เด็กคิด วางแผน ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อน ด้วยท่าทางที่เป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส และไม่ทะเลาะกัน
3. ให้การเสริมแรงโดยการกล่าวชมเชย และให้กำลังใจเมื่อเด็กลงมือปฏิบัติ ร่วมคิดร่วมทำงานในกลุ่ม มีน้ำใจ ช่วยเหลือเพื่อน
4. ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ เมื่อเด็กต้องการขณะทำกิจกรรม
5. ใช้คำพูดหรือคำถามเพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็น ในชั้นสรุป
6. เปิดโอกาสให้เด็กพูด แสดงท่าทางและมีส่วนร่วมกับเพื่อน
7. ครูต้องมีบุคลิกภาพที่เป็นแม่แบบ เป็นตัวอย่างที่ดี ในการสร้างเสริมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็กปฐมวัย

แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม (ภาพร่างกายของฉันท)

สัปดาห์ที่ 1 วันจันทร์ (เวลา 20 นาที)

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เด็กสามารถร่วมพูดคุยสนทนาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรายละเอียดในการวาดภาพต่อเติมจากภาพที่กำหนดให้
2. เพื่อให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยความสนใจ
3. เพื่อให้เด็กสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มได้

กรอบแนวคิด พัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน คือ

1. ด้านการพูดสื่อความหมาย
2. ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร
3. ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน

กิจกรรม : การวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดที่กำหนดให้ (ภาพร่างกายของฉันท) โดยให้มีรายละเอียดอื่นๆ เพิ่มเติมตามความคิดเห็นของทุกคนในกลุ่ม

สาระการเรียนรู้

กิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดที่กำหนดให้ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคม ซึ่งเด็กทุกคนสามารถร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็นในการนำรูปภาพที่กำหนดให้ไปทาบภาพปะติดตามตำแหน่งใดๆ ของกระดาษ จากนั้นให้ร่วมกันคิดตัดสินใจว่าจะวาดภาพอะไรต่อเติมให้สอดคล้องกับภาพที่กำหนดให้ ซึ่งระหว่างการทำกิจกรรมจะเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของเด็กทุกคนในกลุ่มมากกว่าผลงานที่สวยงาม

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูนำเข้าสู่กิจกรรมโดยการร้องเพลง “ตาเรามีไว้ดู” เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดและจินตนาการจากการฟังเพลงและร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของเพลงเพื่อให้ทราบข้อมูล รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับร่างกายของเรา ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คนตามความสมัครใจ
2. ให้เด็กสำรวจวัสดุ อุปกรณ์ และสังเกตรูปภาพที่ได้ และร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็น วางแผนและแบ่งหน้าที่ก่อนการทำกิจกรรม โดยครูคอยให้คำแนะนำ และพูดกระตุ้นความคิดโดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกัน เช่น
  - 2.1 รูปภาพที่ได้คือภาพอะไร มีลักษณะและความสำคัญอย่างไร
  - 2.2 อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเรามีอะไรบ้าง และมีประโยชน์อย่างไร
  - 2.3 เด็กๆ คิดว่ามือของคนเราสามารถทำกิจกรรมอะไรได้บ้าง ให้ร่วมพูดคุยและบอกเพื่อนๆ ในกลุ่มของตนและวาดภาพประกอบ
3. เด็กๆ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพต่อเติมจากภาพที่กำหนดให้

ขั้นสรุป

ครูร่วมสนทนาซักถามและเปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มเสนอผลงานที่สำเร็จให้เพื่อน ๆ ฟัง พร้อมทั้งร่วมกันพูดคุยซักถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานที่สำเร็จ

สื่อการเรียนการสอน

1. รูปภาพ “ร่างกายของฉัน” (ภาพวาดหรือ ภาพจากนิตยสารสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ)
2. กระดาษวาดภาพ
3. กาว
4. สีเทียน สีไม้ สีเมจิก สีน้ำ
5. พู่กัน กิ่งไม้ สำลี นิ้วมือ

การประเมินผล

สังเกตการพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัยในขั้นตอนกิจกรรมโดยใช้แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคม

ภาคผนวก

เพลง “ตาเรามีไว้ดู” (ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

ตาเรามีไว้ดู	หูเรามีไว้ฟัง
คุณครูท่านสอนท่านสั่ง	ต้องตั้งใจฟัง ต้องตั้งใจดู

แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม (ภาพเด็กหญิงเด็กชาย)

สัปดาห์ที่ 1 วันพุธ (เวลา 20 นาที)

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เด็กสามารถร่วมพูดคุยสนทนาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรายละเอียดในการวาดภาพต่อเติมจากภาพที่กำหนดให้
2. เพื่อให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยความสนใจ
3. เพื่อให้เด็กสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มได้

กรอบแนวคิด พัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน คือ

1. ด้านการพูดสื่อความหมาย
2. ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร
3. ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน

กิจกรรม : การวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดที่กำหนดให้ (ภาพเด็กหญิงเด็กชาย) โดยให้มีรายละเอียดอื่นๆ เพิ่มเติมตามความคิดเห็นของทุกคนในกลุ่ม

สาระการเรียนรู้

กิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดที่กำหนดให้ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคม ซึ่งเด็กทุกคนสามารถร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็นในการนำรูปภาพที่กำหนดให้ไปทากาวปะติดตามตำแหน่งใดๆ ของกระดาษ จากนั้นให้ร่วมกันคิดตัดสินใจว่าจะวาดภาพอะไรต่อเติมให้สอดคล้องกับภาพที่กำหนดให้ ซึ่งระหว่างการทำกิจกรรมจะเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของเด็กทุกคนในกลุ่มมากกว่าผลงานที่สวยงาม

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูนำเข้าสู่กิจกรรมโดยการร้องเพลง "ชื่อของเธอ" พร้อมทั้งดูภาพประกอบเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดและจินตนาการเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของตนเองไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย พร้อมทั้งร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็น ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คนตามความสมัครใจ
2. ให้เด็กสำรวจวัสดุ อุปกรณ์ และสังเกตรูปภาพที่ได้ และร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็นวางแผนและแบ่งหน้าที่ก่อนการทำกิจกรรม โดยมีคุณครูคอยให้คำแนะนำ และพูดกระตุ้นความคิดโดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกัน เช่น
  - 2.1 รูปภาพที่ได้คือภาพอะไร
  - 2.2 เด็ก ๆ คิดว่าผู้หญิงผู้ชายแตกต่างกันอย่างไร
  - 2.3 เด็ก ๆ รักเพื่อนที่มีนิสัยอย่างไรและเราควรทำตัวอย่างไรให้เพื่อนรักเรา
  - 2.4 ถ้าเด็ก ๆ ไปเที่ยวทะเล อยากชวนใครไปด้วยกันกับเราบ้าง ให้ร่วมพูดคุยและบอกเพื่อนๆ ในกลุ่มของตนพร้อมทั้งวาดภาพประกอบ
3. เด็ก ๆ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพต่อเติมจากภาพที่กำหนดให้

ขั้นสรุป

ครูร่วมสนทนาซักถามและเปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มเสนอผลงานที่สำเร็จให้เพื่อน ๆ ฟังพร้อมทั้งร่วมกันพูดคุยซักถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานที่สำเร็จ

สื่อการเรียนการสอน

1. รูปภาพ “เด็กผู้หญิงเด็กผู้ชาย” (ภาพวาดหรือ ภาพจากนิตยสารสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ)
2. กระดาษวาดภาพ
3. กาว
4. สีเทียน สีไม้ สีเมจิก สีน้ำ
5. พู่กัน กิ่งไม้ สำลี นิ้วมือ

การประเมินผล

สังเกตการพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัยในขั้นตอนกิจกรรมโดยใช้แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคม

ภาคผนวก

เพลงชื่อของเธอ (ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

ชื่อของเธอ	ฉันไม่รู้จัก
ครูถามทัก	นักเรียนเข้าใหม่
ชื่อของเธอ	ฉันจำไม่ได้
ชื่ออะไร	ขอให้บอกมา

แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม (ภาพเครื่องแต่งกายแสนสวย)

สัปดาห์ที่ 1 วันศุกร์ (เวลา 20 นาที)

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เด็กสามารถร่วมพูดคุยสนทนาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรายละเอียดในการวาดภาพต่อเติมจากภาพที่กำหนดให้
2. เพื่อให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยความสนใจ
3. เพื่อให้เด็กสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มได้

กรอบแนวคิด พัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ใน 3 ด้าน คือ

1. ด้านการพูดสื่อความหมาย
2. ด้านการแสดงท่าทางเป็นมิตร
3. ด้านการมีส่วนร่วมกับเพื่อน

กิจกรรม : การวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดที่กำหนดให้ (ภาพเครื่องแต่งกาย) โดยให้มีรายละเอียดอื่นๆ เพิ่มเติมตามความคิดเห็นของทุกคนในกลุ่ม

สาระการเรียนรู้

กิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดที่กำหนดให้ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคม เด็กทุกคนสามารถร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็นในการนำรูปภาพที่กำหนดให้ไปทากาวปะติดตามตำแหน่งใดๆ ของกระดาษ จากนั้นให้ร่วมกันคิดตัดสินใจว่าจะวาดภาพอะไรต่อเติมให้สอดคล้องกับภาพที่กำหนดให้ ซึ่งระหว่างการทำกิจกรรมจะเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของเด็กทุกคนในกลุ่มมากกว่าผลงานที่สวยงาม

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูนำเข้าสู่กิจกรรมโดยท่องคำคล้องจอง “ฝนตกพราพรา” พร้อมทั้งดูภาพประกอบเพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดและจินตนาการเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายในฤดูกาลต่าง ๆ ที่ควรสวมใส่ให้เหมาะสม พร้อมทั้ง ร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็น ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คนตามความสมัครใจ
2. ให้เด็กสำรวจวัสดุ อุปกรณ์ และสังเกตรูปภาพที่ได้ และร่วมพูดคุยแสดงความคิดเห็นวางแผนและแบ่งหน้าที่ก่อนการทำกิจกรรม โดยมีคุณครูคอยให้คำแนะนำ และพูดกระตุ้นความคิดโดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกัน เช่น
  - 2.1 รูปภาพที่ได้คือภาพอะไร
  - 2.2 เครื่องแต่งกายที่เด็ก ๆ รู้จัก มีอะไรบ้าง
  - 2.3 ถ้าเด็ก ๆ ไปเที่ยวทะเลกับเพื่อน ๆ ในช่วงฤดูร้อนสิ่งที่ต้องจัดเตรียมไปด้วยควรมีอะไรบ้าง ให้ร่วมพูดคุยปรึกษาและวาดภาพประกอบ
3. เด็ก ๆ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพต่อเติมจากภาพที่กำหนดให้

ขั้นสรุป

ครูร่วมสนทนาซักถามและเปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มเสนอผลงานที่สำเร็จให้เพื่อน ๆ ฟังพร้อมทั้งร่วมกันพูดคุยซักถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานที่สำเร็จ

สื่อการเรียนการสอน

1. รูปภาพ “เครื่องแต่งกาย” (ภาพวาดหรือ ภาพจากนิตยสารสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ)
2. กระดาษวาดภาพ
3. กาว
4. สีเทียน สีไม้ สีเมจิก สีน้ำ
5. พู่กัน กิ่งไม้ สำลี นิ้วมือ

การประเมินผล

สังเกตการพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัยในขั้นตอนกิจกรรมโดยใช้แบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคม

ภาคผนวก

คำคล้องจอง “ฝนตกพำพำ” (ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

ฝนตกพำพำ	แม่ดำกางร่ม
แกเดินก้มก้ม	อยู่ข้างกำแพง
ประเดี๋ยวแดดออก	ไปบอกพ่อแดง
ฉันไม่มีแรง	หุบร่มให้ที

ตัวอย่างภาพกิจกรรม

ตัวอย่างภาพกิจกรรม

ภาคผนวก ค

- รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญญาพร อนุากุล	อาจารย์ประจำชั้นเด็กเล็ก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
อาจารย์ ดร. กรวิภา สรรพกิจจานง	อาจารย์ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์อัมพวรรณ เนียมคำ	อาจารย์ระดับปฐมวัย โรงเรียนวัดสะแกงาม

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิพรรณ ธีรพงศ์	อาจารย์สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
อาจารย์ ดร. มิ่ง เทพครเมื่อง	หัวหน้างานวิจัยและบริการวิชาการสู่ชุมชน โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
อาจารย์ปิยะธิดา เกษสุวรรณ	ศึกษานิเทศน์ชำนาญการ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	จริยา สันตานนท์
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	245 ซอย สุขสวัสดิ์ 17 แขวงบางปะกอก เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร 10140
ตำแหน่งหน้าที่ในกรงาน	ครู คศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดบางปะกอก ซอยสุขสวัสดิ์ 19 แขวงบางปะกอก เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร 10140
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2538	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนสุราษฎร์พิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
พ.ศ.2542	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) โปรแกรมวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย จาก สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี
พ.ศ.2553	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ